

Er resten nog juist geteld 10 nummers van Onze Gazette voor het jaar 2000. De redactie besloot deze gelegenheid aan te grijpen om een nieuwe 10-delige reeks te maken. Toegegeven, heel origineel is het niet meer, gezien reeds andere tijdschriften of kranten gelijkaardige initiatieven starten.

Maar toch, een overzicht van de belangrijke gebeurtenissen van de C.O.O. en het OCMW en rechtsvoorgangers tijdens de voorbije eeuw, moet onze lezers kunnen boeien. Vanaf dit nummer tot het laatste nummer van 1999 bespreken we de hoogtepunten uit een tijdsspanne van 100 jaar. We beginnen dit nummer met de periode 1900 tot 1910. Volgend nummer wordt dit de periode 1910 tot 1920 en zo schuiven we nummer per nummer op tot het jaar 2000. Veel leesgenot! Wie in zijn/haar archief verrassende stukken (foto's, tekeningen, brieven, e.a.) mocht vinden, vragen wij deze aan ons te bezorgen voor eventuele publicatie. U krijgt deze uiteraard achteraf correct terug.

Een (m)eeuw vliegt voorbij ...

1900 1910 1920 1930 1940 1950 1960 1970 1980 1990 2000

1900-1910

Een tijdsbeeld neerschrijven van onze openbare instelling is geen eenvoudige opdracht. Ondanks heel wat tekorten in de verschillende archiefbestanden van het OCMW-archief, voel je bij het nalezen van de processen-verbaal dat er heel wat gebeurd, veranderd, voorspeld, bediscussieerd is en geleefd heeft in het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn. Door de veelheid aan informatie is er nogal geknipt in deze brede waaier van bestuurs-handelingen allerhande. In de vorige eeuw, reeds in 1822 in de "Hollandse" tijd, zijn er verschillende pogingen ondernomen door de hogere overheid om het Bureau van Weldadigheid (BWV) en de Commissie van Burgerlijke Godshuizen (CBG) samen te voegen. Beide administraties, opgericht in 1796, zijn de voorlopers van het OCMW en zullen pas in 1925 tot één bestuur, de Commissie voor Openbare Onderstand (COO) worden omgevormd.

In het jaar 1900 staan dus nog twee gemeentelijke openbare instellingen in voor één gemeenschappelijk doel: de armenzorg.⁽¹⁾ Ondanks het feit dat beiden reeds jaren nauw samenwerken (met eenzelfde secretaris in dienst en hun secretariaten van 1893 af ingericht in het oude kartuizerinnenklooster, nu nog steeds de hoofdzetel van het OCMW⁽²⁾), wees het ministerie van justitie nog in 1923 op een strikte scheiding van hun opdrachten⁽³⁾.

De **Commissie van Burgerlijke Godshuizen** neemt op dit tijdstip de zorg waar over verschillende instellingen voor (meestal) bejaarden, zieken en krankzinnigen die er in hun onderhoud worden voorzien. U kent ze wel deze "hospitaal" (hospices; hôpitaux, de administratie wordt meestal nog in het Frans gevoerd) het zijn het Sint-Janshospitaal met het toen reeds tientallen jaren wereldberoemde Memlingmuseum; het bejaardentehuis, eveneens met museum: het hospitaal Onze-Lieve-Vrouw ter Potterie; het verdwenen krankzinnigengesticht Sint-Juliaan gelegen in de Boeveriestraat; het bejaardentehuis voor vrouwen gerund door de Zusters van Liefde; het imposante neogotische complex in de nu geheten Prof. Dr. J. Sebrechtsstraat; het in 1979 afgebroken bejaardentehuis voor mannen "De Broertjes" onder de leiding van de congregatie Broeders van Liefde in de Kathelijnestraat; het begijnhof De Wijngaard, dat grotendeels is verpacht aan ongehuwde vrouwen en tenslotte een groot aantal nu nog bestaande godshuiscomplexen met het godshuis Van Volden dat in 1910 als annex aan St. Juliaan is verhuurd.

De CBG heeft tenslotte ook de vandaag weinig gekende Jointe onder zijn

bevoegdheid. Dit organisme, daterend van 1776, is opgericht om naast de parochiedissen (zie verder) de armen aan huis te ondersteunen maar evolueerde naar (thuis)zorg voor de welbepaalde groep oudere zwakke of zieke mensen door het verlenen van een wekelijks pensioen. In de meeste steden is deze instelling onder het Frans Bewind afgeschaft. In Brugge leefde de Jointe verder tot 1925! Zijn enkele jaren vroeger verdwenen (1883): de Bogardenschool (nu academie) en de Elisabethschool. Beide waren bestemd voor arme (wees)kinderen. Ook het eeuwenoude St. Nikolaashospies uit het gelijknamige straatje dat uitgaat in de Oude Burg, in de 19de eeuw een afdeling van het Sint-Janshospitaal, is even voor de eeuwwisseling afgebroken. Voor het uitgebreide kunstpatrimonium gevormd door de samenvoeging van al deze instellingen is in 1894-1896 het "musée des hospices" ingericht in de Kartuizerinnenstraat. Dit initiatief van de CBG heeft heel wat succes en respons gekend. Het heeft echter zijn deuren gesloten na WO II wegens... plaatsgebrek.

Het **Bureau van Weldadigheid** heeft als belangrijkste opdracht de zorg voor de Brugse armen, een taak die de parochiedissen in het ancien-régime uitoefenden.⁽⁴⁾ Vreemd genoeg is, zoals de Jointe, deze diswerking blijven bestaan. Beide instellingen zullen pas met de vorming van de COO in 1925 definitief worden afgeschaft.

Zoals eeuwen geleden is het werkkterrein van de armentafels in 1900 nog steeds verdeeld over de parochies en is hun typische organisatiestructuur behouden, weliswaar als aparte instelling ingepast in het BWV. De ammeesters, een gratuite job, verdelen de hulp, bezoeken de armen en oefenen controle op misbruik uit. De disknepen zorgen voor de praktische uitvoering. De steun bestaat, naast het betalen van kosten allerhande, deels uit natura (zoals prothesen, brillen, kledij, geneesmiddelen, brandstof). Het BWV staat eveneens in voor het organiseren, via de armentafels, van soepbedelingen. Een prijs voor "het zuiver huishouden" is uitgeschreven en er is een uitgavenpost "Hulp aan behoeftige reizigers".⁽⁵⁾ Beide administraties hebben hun eigen bestuur met voorzitter en leden: bewuste burgers uit de meer begoede klassen van zelfstandigen en van adel, verkozen door het gemeentebestuur. De administratieve taken worden vervuld door de (gemeenschappelijke)secretaris; ontvanger; "toezieners" belast met de goede gang van zaken van het toen zeer uitgebreid onroerend patrimonium (van vooral het BWV), door enkele afdelingsversten, een handvol bedienden en werklieden.

Hilde De Bruyne, OCMW-archief

1900 - 1910 met ondermeer:

- 1899 (eind) Het domein Cédrogne aangekocht,
858 ha voor 525.000 BF
- 1906 Verkoop van onroerend goed in ... Brazilië
voor 18.201 BF

Grote bouwactiviteiten godshuizen

° Door nieuwe stichtingen

- 1903 Paruitte, Willemijnendreef (deel legaat E. Paruitte)
- 1908 De Schipjes, Peterseliestraat (Schenkingen
L. Coppieters, G. Van Nieuwenhuysse, A. Ruzette)
- 1910 Lemaire, Walplein (legaat V. Lemaire),
architect Alph. Depauw

° Stichtingen, verhuisd naar een andere locatie

- 1903 Ondermarck, Bilkske (1710) naar de Van Voldenstraat,
architect J. Coucke († 1941)
- 1903 Roussel, Westmeers (1738) naar de Van Voldenstraat,
architect J. Coucke
- 1904 St. Jozef, Oostmeers (1677 en 1713) naar de
Nieuwe Gentweg
- 1908 Reyphins, Nieuwe Gentweg (na 1627) naar de
Consciencelaan, architect Alph. Depauw († 1937)
- 1909 Soutieu, Kammakersstraat (1661) naar
Maagdendal, architect L. Andries († ?)

° Bouw sociale woningen

- 1910 H. Moeder Anna, Potterierei, arch. R. Cauwe († 1964)

° Andere

- 1904 - 1914 De belangrijke restauratie van de
buitenvolumes en Mariaportaal van het
middeleeuwse Sint-Janshospitaal
door L. Delacenserie (+ 1909) en
J. Coomans (+ 1938) vanaf 1909.
- 1906 - 1910, 11 De bouw van een nieuw moederhuis
voor het Sint-Janshospitaal in de
Oostmeers, architect Alph. Depauw.

° En verder

- 1902 In Sint-Jan wordt dr. Glorieux aangesteld voor
de nieuwe dienst orthopedie
- 1905 De volgende specialiteiten vinden we in het
Sint-Janshospitaal terug: oogziekten; röntgenstralen;
verloskunde, orthopedie, bacteriologie en apotheek.
Tien geneesheren zijn aangesteld.
- 1910 Sint-Juliaan met het godshuis Van Volden wordt in
beheer gegeven aan de Broeders van Liefde voor de
verzorging van mannelijke krankzinnigen.

1900 1910 1920 1930 1940 1950 1960 1970 1980 1990 2000

Groep figuranten uit de H. Bloedprocessie op de binnenkoer van het Sint-Janshospitaal. Achter de Drie Koningen, herders en schapen ... ziet men de nog niet gerestaureerde noordgevel van de noordelijke middeleeuwse ziekenzaal en een gedeelte van het verdwenen poortgebouw.

De belangrijke restauratiecampagne, die heeft geleid tot het huidige uitzicht van de gevels, begint pas enkele jaren later (1904-1914).

Foto gemaakt door A. WATTEYNE in 1900. Stadsarchief Brugge, verzameling J. RAU nr A 2239

Gezicht in de Boeveriestraat met rechts het mooie godshuis De Moor en vooraan een stukje van de gevel van Van Volden. Aan de linkerzijde van de straat is de kapel van het Sint-Juliaansgesticht (ontwerp W.C. BRANGWYN (+ 1907), 1870) te zien met ernaast de andere gevels, in verschillende stijlen, van dit krankzinnigengesticht.

Prentbriefkaart, 1896 - Stadsarchief Brugge, verzameling J. RAU nr. A 2376
Met dank aan het stadsarchief

Hilde De Bruyne, OCMW-archief

Een (m)eeuw vliegt voorbij ...

1900 1910 1920 1930 1940 1950 1960 1970 1980 1990 2000

1910-1919

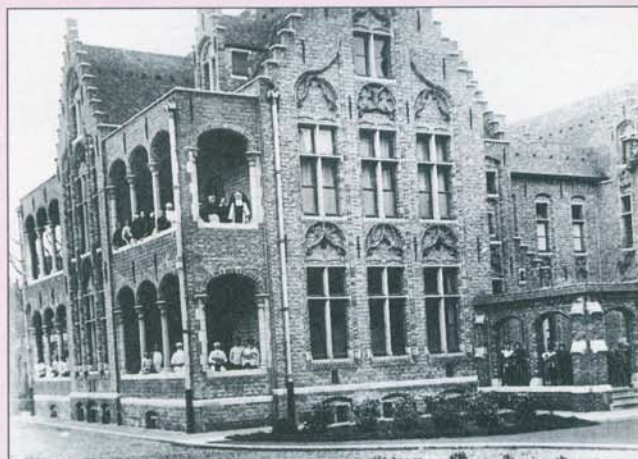
De eerste materniteit van het Sint-Janshospitaal was gehuisvest in vier aanpalende gotische woningen, gelegen in de Mariastraat, naast het middeleeuwse broederklooster (nu museum).

In 1910 verhuisde het moederhuis naar een nieuw complex, eveneens gelegen op het uitgestrekte hospitaaldomein: kant Oostmeers. De Commissie van Burgerlijke Godshuizen besliste toen een afdeling oogziekten in de leegstaande gebouwen in te richten.

De Iepense ingenieur-architect J. Coomans (1871-1937) werd aangesteld om de vier straatgevels te restaureren. Het achterliggende gedeelte werd zo goed als volledig afgebroken. Een nieuwbouw kant tuin werd eveneens door Coomans ontworpen. Hij maakte in 1913 het lastenboek op. De aannemer werd Karel Casteleyn uit Zeebrugge. Dokter Raphaël Rubbrecht (in 1899 als arts aangesteld), wordt vrijwel onmiddellijk aangewezen om als eerste dokter de dienst oogheelkunde waar te nemen. In 1939 bereikte hij de ouderdomsgrens en verliet het hospitaal. Hij stond in voor de volledige inrichting van "zijn" kliniek.

Het geheel is in een laat-neogotische stijl opgevat. Opvallend zijn de open gaanderijen aan de westkant.

De oogkliniek heeft in de loop der jaren weinig veranderingen ondergaan. In dit gebouw, dat vandaag aan de stad behoort, zijn verschillende museumdiensten zoals de archeologische dienst en zijn museum, gehuisvest.

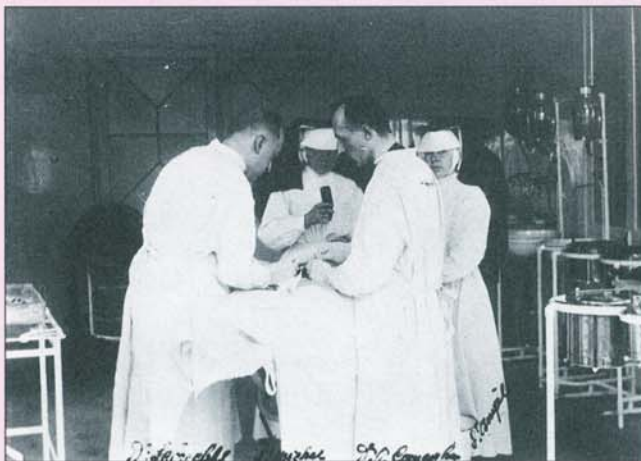
De pas geopende oogkliniek in 1918.
(Fotograaf Dhondt, fotoalbum van de Hospitaalzusters van Sint-Jan).

Opname, 1918 gedateerd, vanuit de binnentuin van het 19de -eeuwse Sint-Janshospitaal. Patiënten, zowel kinderen als volwassenen, poseren samen met de ziekenhuiszusters voor fotograaf Dhondt. De zusters dragen voor hun taakuitvoering nog steeds het traditionele habijt. (Fotoboek Zusters van Sint-Jan).

De 4de- zaal, mannenzaal,
in het Sint-Janshospitaal in het jaar 1918.
Fotograaf Dhondt

Een opname van een chirurgische ingreep, hoe kan het anders, het Sint-Janshospitaal, uit 1917.

Op de foto herkent u links dokter Joseph Sebrechts, bekend chirurg (benoemd als hulpchirurg in 1912, dienstoverste in 1917 en in 1927 werd hij hoofdgenesheer. Professor Sebrechts stierf in 1948), dokter Désiré Van Caneghem (benoemd als chirurg in 1915, werd titularis van de afdeling neus-, keel- en oorziekten, op pensioenstelling in 1947) en twee hospitaalzusters. De zuster in het midden van het beeld staat in voor de verdoving, zij draagt geen chirurgische handschoenen. Geen van de vier personen draagt (reeds) een maskertje. De foto biedt een blik op de operatiezaal. Deze zal in 1922 door toedoen van dokter Sebrechts worden vernieuwd. Ook het Minnewaterhospies zal onder zijn impuls heringericht worden als chirurgische kliniek, een annex van het Sint-Jan. (Fotoboek Zusters van Sint-Jan, 1917).

1910-1920 met ondermeer :

- Bouwactiviteiten
Nog steeds de godshuizen.

Door nieuwe stichtingen :

- 1911 De Croeser, Raamstraat, legaat weduwe De Croeser, architect R. Cauwe (+1964).

Sint-Janshospitaal

- 1913-1917 restauratie van de waardevolle straatgevels van de oude materniteit en de bouw van de oogkliniek door ingenieur-architect Coomans (1937).

- Sociale woningen

- 1919 Aankoop door het Bureel van Weldadigheid van het laat 18de eeuwse fort het Kattepoortje, Oude Gentweg.

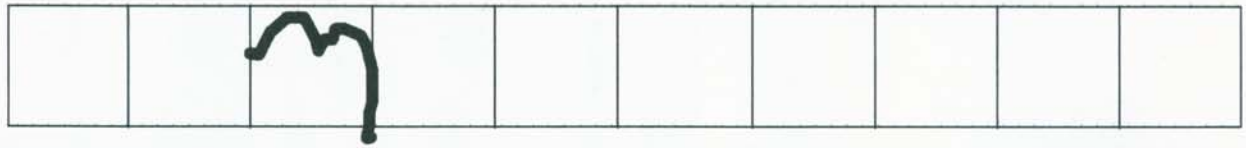
- Andere

- 1911 Na meer dan 47 jaar werkzaam als bediende voor de CBG, gaat Jules Everaert (∞ 1844) met pensioen. Hij was de eerste archivaris-conservator van onze instelling. Onder zijn leiding werd het historisch archief geïnventariseerd. Hij stelde een nuttige inventaris op van het kunstpatrimonium van de CBG (1866).

- 1917 Bezetting van het Minnewatergesticht door het Duitse leger. De zusters vertrekken met de bejaarden naar het Rijksweldadigheids-gesticht van Merksplas.

Een (m)eeuw vliegt voorbij ...

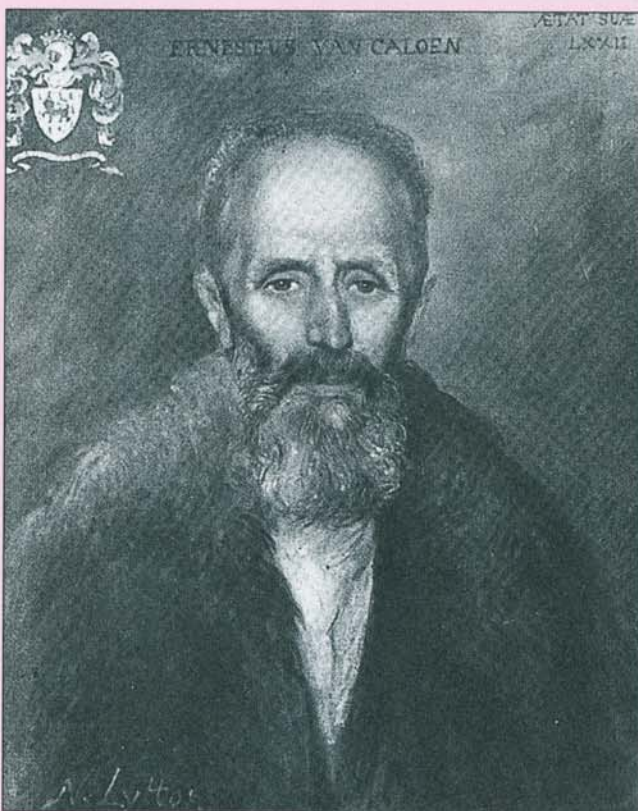
1900 1910 1920 1930 1940 1950 1960 1970 1980 1990 2000

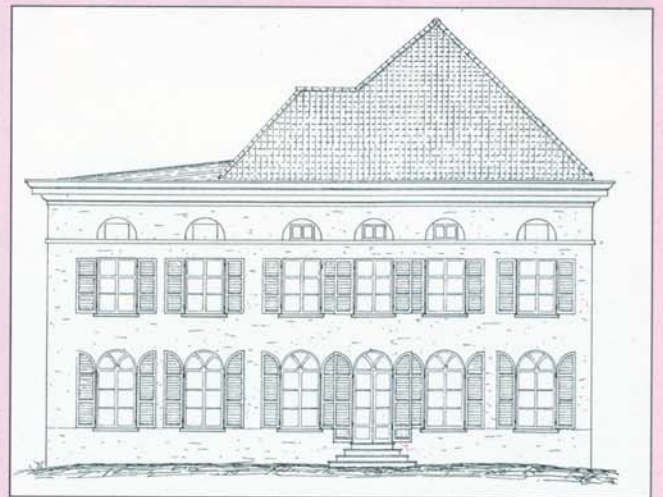
1920-1930

De periode tussen de twee wereldoorlogen kent ook haar verscheidenheid aan gebeurtenissen, realisaties, dromen, plannen, afbraak, opbouw en hervormingen. In de twee volgende bijdragen komen enkele feiten uit het Interbellum aan bod.

Bekend maar te belangrijk om hier te ontbreken is de vorming, in 1925, van een nieuw bestuur: de **Commissie van Openbare Onderstand**. Bij wet van 10 maart 1925 zijn het BWV en de CBG afgeschaft en vervangen door de COO (1). De voornaamste opdrachten van deze nieuwe openbare instelling zijn de ellende verzachten met ondermeer steun aan huis (in natura, geld, medische hulp) en hospitalisatie (de organisatie van de ziekenverpleging met al dan niet de bouw van een ziekenhuis, materniteit, "lazaret" voor besmettelijke zieken, bejaardentehuis...) (2). Dit wordt door de wetgever als een

Portret van baron Ernest van Caloen, eerste voorzitter van de COO. Het mooie portret dat niet enkel opvalt door de kledij van de geportretteerde maar ook door het gebruik van een blauwe achtergrond en een losse penseeltoets, getuigt van kwaliteit. Het is geschilderd door N. Lytton (+1951). Het doek hoort bij de portrettenreeks van de voogden van Sint-Jan en nu de voorzitters van het OCMW. Memlingmuseum-Sint-Janshospitaal, inv. nr. 0.SJ100.I.

Voorgevel van het verdwenen "Blauw Kasteel" van de familie Van Zuylen, Sint-Kruis. Tekening van de tekenaar van de CBG en BWV Van Belle. Pen, aquarel OCMW-archief, Eigendommen, Aa 29, doss. 425.

tijdelijke maatregel aanzien. Belangrijker wordt *de ellende voorkomen*. Dit kan bijvoorbeeld met de bouw en aankoop van goedkope woningen, het stimuleren van huisvestingsmaatschappijen met de inbreng van kapitaal of gronden, of bijdragen aan verenigingen met sociale doeleinden (zoals voor de aanleg of beheer van arbeiderstuintjes, de zogenaamde vandaag snel verdwijnende stadstuintjes, een initiatief dat in heel wat steden succes kende). Ook het verlenen van toelagen aan sociale verzorgingsinstellingen (mutualiteiten) maar tevens de behoeftige stimuleren zich bij één van deze organisaties aan te sluiten, toen nog geen verplichting.

De wetgever (organieke wet art. 68) zet de "Commissies" ook aan, niet verplicht, om het geven van steun aan werkbekwame personen te koppelen aan werk. Vandaag een logisch gegeven. De COO moet instaan voor de levenslange verzorging in een instelling van (vooral) de bejaarde die in ruil voor deze zekerheid betaalt, met b.v. de verkoop van zijn onroerend goed, een wederzijds contract dus (art. 75). Vondelingen, verlaten kinderen en wezen worden voor hun onderhoud en opvoeding aan de COO toevertrouwd (art. 76). Heel wat van deze taken werden reeds vervuld door BWV en CBG en zijn, aangepast aan onze tijd, terug te vinden in de OCMW-werking. Opmerkelijk is dat deze belangrijke wet tot hervorming van de openbare liefdadigheid, waarin preventie reeds meer wordt benadrukt dan liefdadigheid "tout court", grotendeels is toe te schrijven aan **A. Visart de Bocarme** (+ 1924), burgemeester van Brugge (3).

Op 21 september 1925 wordt de COO-raad geïnstalleerd, en leggen tien leden de eed af. Als voorzitter wordt Ernest **Van Caloen** (+ 1937), toen reeds op pensioenleeftijd, gekozen. Voor de vier grote instellingen die de kersverse COO toen telde, is onder de leden een commissaris, een verantwoordelijke, aange-

Postkaart van het herstellingsoord te Sint-Kruis, een afdeling van het Sint-Janshospitaal. De voorgevel van het hoofdgebouw.

steld (4). Andere leden kregen ondermeer de zorg voor wezen en verlaten kinderen, onderstand ten huize, plaatsing in gestichten. Alle ambtenaren, bedienden, geneesheren, apothekers, vroedvrouwen bleven in dienst. Elke tweede maandag van de maand was bestemd voor de raadszitting (5).

Een tehuis voor herstellenden: een afdeling van het Sint-Janshospitaal te St.-Kruis.

Mevrouw Pelagie van Zuylen van Nyevelt legateert aan de CBG al haar bezit (6). In ruil zal de CBG een herstellingsoord oprichten voor behoeftige

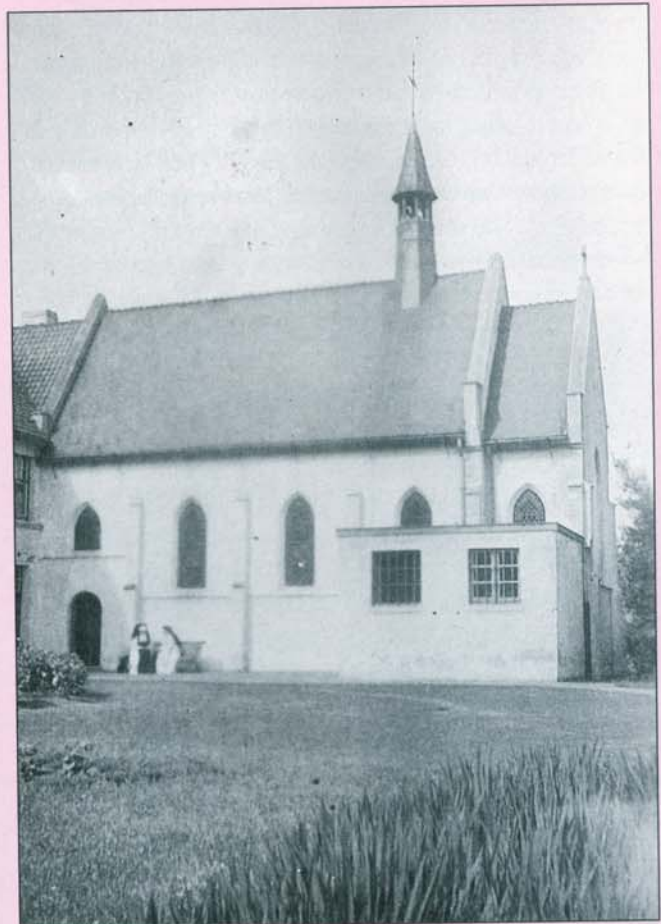
Enkele zusters van Sint-Jan bij de keuken. Achtergevel van het gebouw bestemd voor de algemene diensten. Foto's wellicht na W.O.II daterend. Archief hospitaalzusters van Sint-Jan.

zieken van het Sint-Janshospitaal, Bruggelingen. Dit tehuis kan haar kasteel zijn, dit is 't Blauw kasteel, gelegen te Sint-Kruis of een te bouwen complex op een plek rond Brugge. Duur van de realisatie: twee of drie jaar, na het aanvaarden van het legaat. Voor haar is dit het opvullen van een leemte in de hospitaalwerking van Sint-Jan. Dit is ook de wens geweest van haar vader en daarom zal het tehuis zijn naam dragen, namelijk baron Jan Jozef van Zuylen en zijn eveneens geschonken portret in een van de zalen worden tentoongesteld (7).

De schenkster sterft in 1914. De CBG vraagt in 1915 de toelating aan de bevoegde ministers het legaat te mogen aanvaarden. In 1921 komt een KB met het positieve antwoord (8).

Ondertussen gaat architect René Cauwe (+ 1964) ook gekend van de godshuizen De Schipjes en De Croeser reeds ter plaatse en maakt een eerste schets (9). Het geheel moet, volgens hem er zo eenvoudig mogelijk uitzien, maar toch afwisselend, misschien in "Brugse trant" (en dan denken we aan zijn godshuizen) "met lieflijk uitzicht". Het gebruik van baksteen wordt voorgesteld.

In 1921 wordt het kasteel afgebroken (10). In 1922 maakt Cauwe zijn eerste ontwerp. Hij houdt vast aan zijn vroeger idee: één gebouw met rechter-(vrouwen) en linkervleugel (mannen), bestemd voor 40 herstellenden (11). In 1923 komt er een tweede ontwerp, op advies van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (12): vier afzonderlijke gebouwen. Twee paviljoenen voor de zieken met elk 16 bedden, geen verdieping en grote vensters naar het zuiden gericht. Eén gebouw voor de zusters van Sint-Jan, die ook hier voor de verzorging van de zieken zullen instaan, met etage, kapel en consulteerkamer voor de arts. Verder nog een gebouw, eveneens met een verdieping, voor de algemene diensten zoals keuken, refter, logement personeel. De bouwwerken vatten aan in 1923 en worden pas in 1929 opgeleverd (13).

Zicht op de kapel

Godshuizen en sociale woningen

- 1921 Een nieuwe stichting voor het BWV: **Marie de Clercq**. Op de hoek van de Van Voldenstraat wordt (pas) in 1924 dit godshuis met zes woningen, in traditionele stijl, opgetrokken. Een sanering is, samen met de godshuizen Roussel (1903), Reyphins (1908), Ondermarck (1903) en De Moor (1480), die met het dienstencentrum Van Volden (1614) a.h.w. één blok vormen, voor de nabije toekomst voorzien.
- 1921 Door woningschaarse en dus hoge huurprijzen wordt door de CBG beslist het 17de-eeuwse **H. Nest**, gelegen Pottenmakersstraat 19-21, aan te kopen. Het H. Nest, de oorsprong van deze naam is tot nu toe niet achterhaald, wordt verder bestemd als woonst voor bejaarde vrouwen. Het geheel, dat bij aankoop reeds bestond als één woning en een tiental kamers is in de jaren '60 grondig getransformeerd. Het definitief ontwerpdocument voor de sanering is in 1997 opgemaakt en wacht op uitvoering. Het H. Nest is van dit jaar af een beschermd monument (B.S. 22-01-'98)
- 1924 Aankoop van het fort (dit is een privécomplex van arbeidershuisjes, vooral daterend uit de eerste helft van de 19de eeuw, met veelal proletarische leefomstandigheden) **Het Wevershof**, te bereiken via Zonnekemeers en in 1996 grondig gesaneerd door het OCMW.
- 1923-1924 De godshuizen **Elisabeth Zorghe (1631)**, **De Schipjes (15de eeuw)** en **Paruitte (1896)**, gelegen in de E. Zorghestraat en Rijkkepijndersstraat (vlakbij de Carmersstraat), worden in 1923 door de CBG verkocht aan de brouwerij De Arend. In hetzelfde jaar worden ze terug opgebouwd in de nu geheten Stijn Streuvelsstraat. Het geheel, 24 huisjes, zijn in 1994 tot 15 gesaneerde bejaardenwoningen aangepast.

Sint-Janshospitaal

- 1922 Grondige herinrichting van het operatiekwartier. De verouderde operatiekamer in het 9de-eeuwse ziekenhuis wordt onder impuls van dr. Sebrechts vergroot tot twee moderne operatiezalen die met elkaar verbonden zijn door een sterilisatiekamer.
- 1923 Bouw van het **Herstellingsoord** te Sint-Kruis.

Secretariaat

- 1929-30 Restauratie van de voorgevels van dit verdwenen kartuizerinnenklooster. Architect is Luc Vierin (+1979).

Begijnhof

- 1924 Het begijnhof de Wijngaard, toen bewoond door een klein aantal begijnen en bejaarde arme vrouwen, wordt in pacht gegeven door de CBG, eigenaar, aan de v.z.w. "Het prinselijk begijnhof ten Wijngaerde te Brugge". In 1927 fusioneren de begijnen met een groep religieuzen, Benedictinessen (v.z.w.). In 1934 zal de COO het begijnhof aan de v.z.w. in erfpacht geven (99 jaar) en verkoopt tenslotte in 1972 de volledige site aan de stad. Begijntjes zijn er niet meer, wel de klooster-gemeenschap: Benedictinessen die door hun typisch, traditioneel kloosterkleed dikwijls met de verdwenen leken-gemeenschap worden verward.

Musea

- 1925 Gift van K. Baus van een klein 16de-eeuws paneeltje met de voorstelling van Onze-Lieve-Vrouw met Kind (inv. nr. 0.SJ179.I). Het schilderijtje zal na de herinrichting van de pas gerestaureerde middeleeuwse ziekenzalen van Sint-Jan er terug te bewonderen zijn. ■

Hilde De Bruyne
OCMW - Archief

De menu van het AZ-restaurant (12 - 25.10.1998)

vertoont de laatste tijd steeds meer variatie van over onze grenzen. Dat een loempia op het menu staat (13.10), of Provençaalse saus (20.10), Orloffgebraad (16.10), Konijn op zijn Vlaams (17.10) of zelfs Madeirasaus (25.10), daar kijkt niemand meer van op. Of toch? Reeds geproefd van de Cappelletti (15.10) of de Pizza Bolognaise (20.10), de Bourgondische stoverij (19.10) of de Portugese soep (18.10)? 13.10, om wat voor reden ook precies deze dag: de klap op de vuurpijl: Sopa de frigoles (Mexicaanse bonensoep), Cajun Salad, Chicken filet Yellow Rose, White lady. Aan onze koks en hun equipe: 'chapeau' en dank u wel.
(pdj)

OPROEP AAN DE LEZER

Vind je het leuk jouw personeelskrant gestoffeerd te zien met oude foto-opnames?

Misschien kun je ons hierbij helpen.

Je bezit foto's die het leven van weleer van Sint-Jan, de Potterie, de godshuizen... de andere instellingen, het hoofdbestuur of de hoeven van het OCMW, illustreren.

Je wilt de foto's kwijt of je hebt geen bezwaar de opnamen te ontlenen om ze door ons te laten reproduceren (conform de auteurswet), geef ons dan een seintje: Hilde De Bruyne, verantwoordelijke voor het OCMW-archief en kunstpatrimonium (tel. 33 06 36, fax 33 64 02).

Van harte dank!

De redactie

Een (m)eeuw vliegt voorbij ...

1900 1910 1920 1930 1940 1950 1960 1970 1980 1990 2000

1930-1940

Een chirurgische kliniek voor Sint-Jan

Het Minnewatergasthuis opent in 1892 plechtig zijn deuren. Dit tehuis, bestemd voor bejaarde hulpbehoevende, ongeneeslijke vrouwen is de opvolger van het hospies dat vanaf 1824 in het oude Kartuizerinnenklooster, nu OCMW-zetel, is ingericht. Het gasthuis wordt vanaf zijn ontstaan gerund door de Zusters van Liefde, onder het beheer van de Commissie van Burgerlijke Godshuizen. Het Minnewater kent in de COO-periode een gemiddelde bezetting van 145 bewoners. Het nabijgelegen Sint-Janshospitaal kampt reeds jaren met een schrijnend plaatsgebrek. Vanuit het medisch corps worden regelmatig voorstellen geformuleerd om hieraan een oplossing te bieden.(1)

In 1931 onderzoekt de COO de mogelijkheid om in een deel van het Minnewatergasthuis enkele diensten van Sint-Jan onder te brengen. Dr. **Sebrechts** (+ 1948) verbonden als chirurg aan het ziekenhuis stelt in 1933 voor om in het Minnewater de afdeling heelkunde in te richten en de verpleging van de patiënten aan de zusters van Sint-Jan toe te vertrouwen. Beide klinieken zouden via een rechtstreekse binnenweg met elkaar worden verbonden. Volgens dr. **Sebrechts** zijn immers de lokalen in Sint-Jan niet meer geschikt voor moderne verpleging. De ziekenzalen zijn te groot en zouden in compartimenten moeten onderverdeeld worden, de benedenzalen zouden enkel in tijd van nood mogen gebruikt worden. Om de zieken beter te kunnen verplegen en de arbeidsvoorwaarden van het personeel te verbeteren is een vermindering met 150 bedden nodig.(2) Met het Minnewater als chirurgische kliniek kunnen de bestaande operatiezalen in Sint-Jan verder gebruikt worden voor operaties van longtuberculose en voor de afdeling dagelijkse ongevallen. Hij schrijft aan de voorzitter en leden van het COO-bestuur: "...de vooruitgang der geneeskundige wetenschap in al hare takken en de specialisering die er het gevolg van is, maken de verpleging buitengewoon ingewikkeld." en "...wij moeten aan de zieken die bij gebrek aan geldmiddelen verplicht zijn naar het hospitaal te gaan dezelfde kansen geven op genezing als aan de zieken die zich in private klinieken laten verplegen en dit is helaas nog niet het geval".(3)

Hetzelfde jaar nog verlaten de Zusters van Liefde, niet zonder spijt, het bejaardentehuis. De bewoners worden in verschillende instellingen, ondermeer in Onze Lieve Vrouw ter Potterie, geplaatst.

(1) Zie vorige bijdrage: H. DE BRUYNE, 1920-1930. Een tehuis voor herstellenden: een afdeling van het Sint-Janshospitaal te Sint-Kruis. *Onze Gazette* 36(1998)5 pag. 148.

Eveneens een verslag van de afgevaardigden van de geneesheren van Sint-Jan aan de COO in november 1928 laat eerder schrijnende toestanden betreffende de inrichting van het ziekenhuis zien. Tevens worden oplossingen geformuleerd.

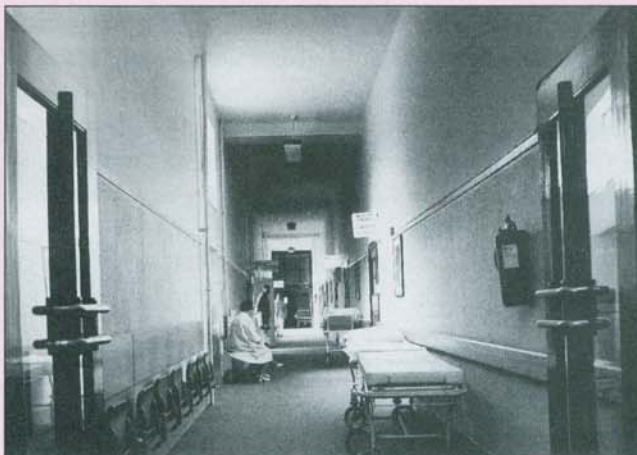
(2) Met een capaciteit van 150 bedden telt het ziekenhuis in 1935 300 zieken.

(3) Brief van Dr. Sebrechts aan de COO, 17 januari 1933, OCMW-archief, Eigendommen, BA1, dossier 22. In deze periode zijn de meeste zieken van Sint-Jan nog niet-betalende patiënten, m.a.w. zieken die door de COO worden ondersteund. Mensen die het zich kunnen veroorloven kiezen een private kliniek waar de ziekenzorg in veel gevallen beter is.

In opdracht van de COO maakt dr. **Sebrechts** samen met de Brugse architect Albrecht **Seys** (+1952) een grondige studie voor de inrichting van een heelkundige kliniek in het Minnewatergasthuis die over een minimum aan 150 bedden zou moeten beschikken. Volgens de arts is de ligging zeer gunstig: hoge gronden met goed water, op de uitkant van de stad in de vrije buitenlucht (zonder uitwasemingen van de fabrieken) en in het volle zuiden. Hij stelt voor de Gasthuisstraat te verleggen op de Vesten en de straatkant in tuin te veranderen. (4) "Dit zal rustiger zijn en de bewaking vergemakkelijken: geen sluikhandel in snoeperijen, dagbladen en brieven is dan nog mogelijk."

Het gebouw zelf kan, mits aanpassingen, optimaal ingericht worden. Het rechtergedeelte wordt de mannenafdeling en de kant links van de kapel wordt bestemd voor de vrouwelijke patiënten. De hoek aan de Oostmeers wordt het doktershuis. Het middengedeelte met de hoofdingang is ideaal voor de administratie. De keldergang, die slechts onder de oostvleugel was aangelegd, moet uitgebreid worden over de ganse lengte en de kelder onder de kapel zou dienst moeten doen als mortuarium. De uitbouw, waar zich vandaag de keuken bevindt en parallel hiermee de annex met de palliatieve zorg, zijn door dr. **Sebrechts** geconcipeerd als operatiegebouw en consultatiegebouw, elk met een verdieping en met een gang verbonden. Op de reeds bestaande maar nog nooit benutte funderingen, dieper in de tuin gelegen, zouden nieuwe lokalen bijgebouwd worden voor ondermeer röntgentherapie en algemene sterilisatie en tenslotte een tehuis voor verpleegsters.(5) Verder wordt ook rekening gehouden met een toekomstige uitbreiding van de bouw met een kindershospitaal (hierover was reeds in het midden van de 19de eeuw verwoed sprake!). Volgens de studie is het absoluut noodzakelijk

(4) De Gasthuisstraat heet vandaag Prof. Dr. I. Sebrechtsstraat.

Zicht op één van de ziekenhuisgangen. Bemerkt de klapdeuren vooraan die, zoals de trappen, in dezelfde stijl zijn ontworpen. De deuren zullen met fase 3 van de huidige verbouwingen van het rusthuis Minnewater volledig verdwijnen.
Foto A. De Blicke, 1976.

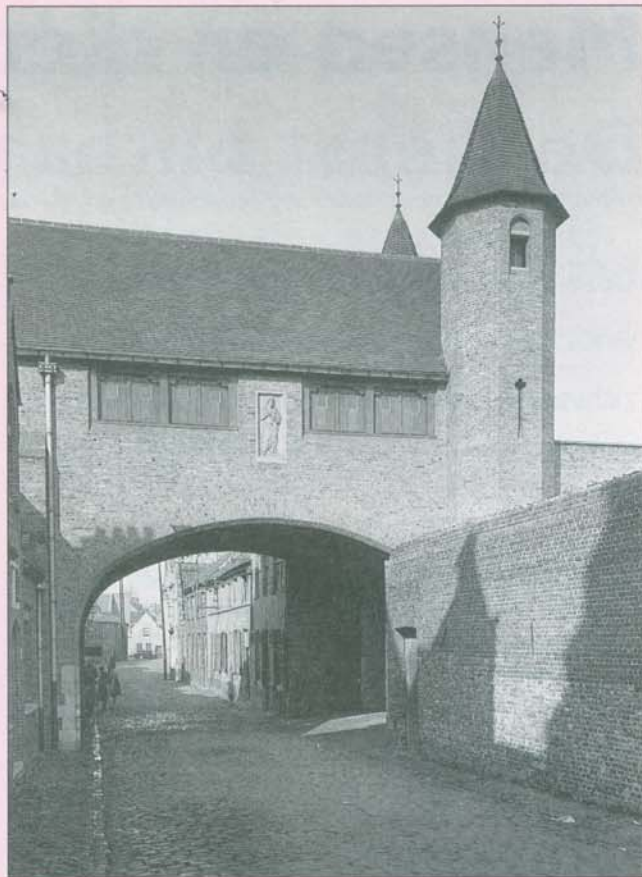
Deze mooie trap in typische art décostijl uit de jaren dertig is ontworpen door architect Bovee. Volgens de visie van dr. Sebrechts moet het exterieur van de kliniek gerespecteerd worden maar aan het interieur moet te zien zijn dat deze chirurgisch afdeling van Sint-Jan volledig voldoet aan de modernste normen. De trappen bestaan nog maar zijn gereduceerd tot een flauw afkooksel ervan. Jammer! Foto A. De Blieck, 1976.

de houten trappen uit te breken en samen met de plankenvloeren door beton te vervangen. Aan de stijl van het complex mag niets veranderd worden. Meer nog: de nieuwe lokalen worden bij voorkeur in dezelfde stijl gebouwd. De inrichting echter moet beantwoorden aan een modern ziekenhuis met de afbraak van alle schouwen, centrale verwarming, het verbreden van de deuren, het standaardiseren van alle dienstlokalen, telefoonsysteem e.d.m..

Volgens dr. **Sebrechts** kan dan, na de inrichting van de chirurgische afdeling in de Gasthuisstraat, het Sint-Jan met geringe uitgaven aangepast worden als dienst voor inwendige ziekten. Aanpassingen die ook zeer dringend zijn. Zo zal dan midden in de stad een modern ziekenhuis in paviljoenbouw ontstaan.(6) Dit alles zal zware financiële offers vergen. Maar deze zijn dringend en allernoodzakelijkst wil men aan de zieken een betere verpleging en veiligheid (minder besmettingen b.v.) verzekeren. De ideeën van dr. **Sebrechts** worden grotendeels gevolgd. Om reden van besparing zal een bijkomende verdieping op de rechterzijde van het straatgebouw en de nieuwe verpleegstersafdeling niet worden gerealiseerd. Om dezelfde reden speelde de Raad met de idee het moederhuis aan de Oostmeers in het Minnewatergasthuis onder te brengen en de heelkundige dienst in het moederhuis. Zo zou de dure verbindingsweg, waarvan reeds sprake, niet meer zo allernoodzakelijkst zijn. Een ontwerp opgemaakt

(5) Deze funderingen zijn gerealiseerd met de bouw van het gasthuis (1886-1892). Het plan om op deze plaats een kinderspital en een afdeling voor oogziekten te maken is wegens te hoge kosten nooit uitgevoerd.

(6) Deze paviljoenen zijn: het 19de-eeuwse Sint-Janshospitaal, de oogkliniek en de NOK, beide langs de Mariestraat, het moederhuis, met ingang in de Oostmeers en de heelkundige kliniek Minnewater, een centrale keuken en wasserij. De aanschaf van een "autocamionette" is dan wel noodzakelijk.

De verbindingsweg Sint-Janshospitaal-Minnewater, brug over het Zonnekemeers. Deze brug zou in de stijl van "Oud-Brugge, met een paar torentjes" uitgevoerd worden. Architect is Luc Vierin (+1979). Foto ACL, Brussel, 1943.

door architecten **J. Vierin**, **F. Koentges** en **A. Dugardyn** voor een nieuw hospitaal voor inwendige ziekten langs de Goezeputstraat wordt weggeborgen.(7) In raadszitting van 18 en 25 november 1935 beslist de COO uiteindelijk dat het gesticht in de Gasthuisstraat aan Sint-Jan wordt toegevoegd als ziekenhuis voor heelkunde.

Plannen, lastenboek en bestek worden opgemaakt door de Brugse architect Hendrik **Bovée** (+1953) en goedgekeurd voor een totale som van 7.050.000 BEF. In 1936 volgt de openbare aanbesteding. De werken worden uitgevoerd door A. en O. **Verbeke** uit Brugge. De verbindingsweg wordt tussen 1936 en 1938 gerealiseerd. Bij het uitbreken van de oorlog was het ziekenhuis zo goed als af. De gloednieuwe kliniek wordt echter opgeëist als respectievelijk Belgisch, Duits en Engels militair hospitaal. Na grondige herstellingswerken kan deze afdeling van Sint-Jan, onder de naam Kliniek Minnewater, pas in 1947 en na heel wat moeite (moeilijk te leveren toestellen, financieel...) definitief in gebruik worden genomen. Dr. **Sebrechts** sterft een jaar later.(8) ■

Hilde De Bruyne, archief en kunstpatrimonium

Erratum vorige bijdrage

Op bladzijde 150 van Onze Gazette sloop een zetduivel in het bijschrift. Hier volgt de correctie: 18de-eeuws processievaantje met de Belofteprocessie, die reeds in 1418 en wellicht ook vroeger, op 15 augustus van O.-L.-Vrouw van Blindekens naar de kerk van O.-L.-Vrouw ter Potterie trok. Rechts het kapelletje van Blindekens en haar miraculeuse madonna. Kopergravure gestoken door F. HEYLBROUCK (+1710). Brugge Sted. Mus. voor Volkskunst.

(7) Raadszitting van 10 april 1933.

(8) OCMW-archief, Eigendommen, dozen BA1, BA2, BA3, BA4, BA5, AA23, AA24 H. DE BRUYNE, 100 jaar Minnewater, 1892-1992, onuitgegeven tentoonstellingsbrochure, Brugge 1992.

Een (m)eeuw vliegt voorbij ...

1900 1910 1920 1930 1940 1950 1960 1970 1980 1990 2000

1940-1950

Over de rol van de Commissie van Openbare Onderstand tijdens de Tweede Wereldoorlog is wellicht bijna niets gepubliceerd. Logisch wegens het delicate van de periode en (tot voor kort) al té recent. Daarenboven is 1940-1945 slecht vertegenwoordigd in het OCMW-archief en de bescheiden zo goed als niet ontsloten. Niettemin leek het mij nuttig om, aan de hand van de processen-verbaal (de officiële neerslag van het gevoerde beleid) deze vijf jaren aan een vluchtig nazicht te onderwerpen. Een aanzet tot verder onderzoek.

De secretaris van de COO in deze periode, J. Dautricourt heeft nauwgezet zijn opdracht uitgevoerd: hij heeft zijn processen-verbaal zo neutraal opgesteld dat (bijna) geen wapengekletter te horen valt noch pijn, genocide of verzet tussen de regels is te lezen. Een emotioneel moment toch is in zijn verslaggeving wel te voelen toen de COO-raadsleden gedwongen hun ambt hebben neergelegd op 4 januari 1943 en zijn vervangen. Dit "oorlogsbestuur" is pas midden 1944 onwettig verklaard, afgezet (PV. 14 aug.) en de "oude" wettige Raad terug geïnstalleerd (PV. 14 sept.). Zij zullen het Bestuur verder "leiden en beheren volgens de geest der vaderlandsche instelling". In deze kleine 18 maanden durende periode van bestuur door de Nieuwe Orde is eenmaal de uitsluiting van joden bedongen bij het creëren van een nieuwe job, namelijk van een maatschappelijk werkster *avant la lettre*, "verpleegster-bezoekster" genoemd. Deze functie is echter nooit gerealiseerd. Pas na de bezetting komt een maatschappelijk assistent in dienst (PV.13 nov. 1944). De oorlog wordt wel even realistisch in de processen-verbaal met verschillende onderzoeken tegen personeelsleden "wegens hun onvaderlandsche houding tijdens de bezetting".

Op 28 mei 1940 capituleerde Brugge. Een kort overzicht van de feiten net voor en tijdens de Duitse bezetting:

1940: voor de steunverlening worden verschillende maatregelen genomen zoals het inrichten van vier "uitdelingsburelen" in het stadscentrum dit volgens de mutualiteit (al dan niet) van de steeds groter wordende groep steunaanvragers. Hiervoor wordt tijdelijk personeel aangeworven. De laatste week van mei werden 6000 gezinnen geholpen (PV. 2 juli).

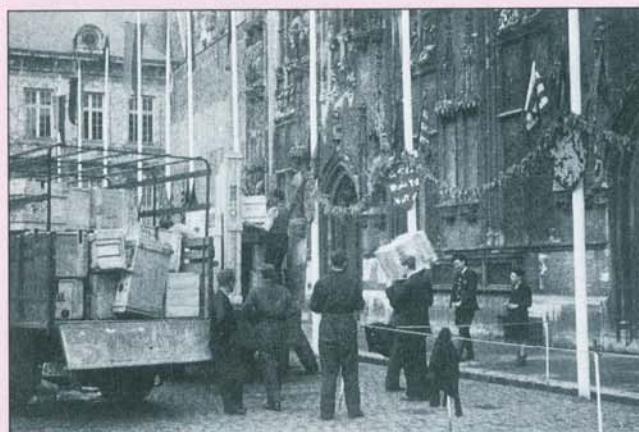
Het beheer van de eigendommen gaat gewoon door. Dit geldt eveneens voor 1941 en 1942 en in mindere mate 1943. Heel wat herstellingen en verbouwingen aan de hoeven en onderhoud aan de woningen in de stad zijn opgetekend, evenals de talrijke verpachtingen. Opvallend is de nog intensieve verkoop van bouwgrond (in de rand, zoals te Assebroek en Sint-Andries) in volle oorlogstijd. Als voorwaarde is gestipuleerd dat een jaar na de oorlog moet gebouwd worden.

Het bosbeheer, zowel in Luxemburg als in Vlaanderen, is gedurende al deze jaren bijzonder intensief. Met de toenemende schaarste van brandhout krijgt

het personeel de kans om COO-hout te kopen. Extra mankracht is in de bossen ingezet om de domeinen tegen diefstal te vrijwaren. Er wordt nogal wat hout opgeëist door de Militaire Overheid, waarvoor de COO wel (volledig?) wordt vergoed. Aan de pachters is gevraagd (1941) om een deel van hun land in onderpacht te geven aan de COO: om aardappelen en tarwe te telen voor het hospitaal en haar gestichten.

Op 14 mei 1940 wordt de zo goed als ingerichte Minnewaterkliniek opgeëist door het Franse leger. Daarna volgt, reeds in mei en tot september het Rode Kruis van België. Van begin september af en voor de duur van de bezetting wordt het Minnewater opgeëist door de Duitse Overheid, die pas begin september 1944 het hospitaal verlaat. In deze periode moet de schade die de kliniek oploopt wel door de COO worden hersteld en bekostigd. Vervolgens wordt het Minnewater-hospitaal van 23 oktober 1944 tot 7 november 1945 een Brits legerhospitaal.

De problematiek van overbevolking in het Sint-Janshospitaal is uiteraard nog scherper geworden. Van een heelkundige kliniek in het Minnewater is geen sprake meer. In 1941 worden maatregelen getroffen in geval van ramp of epidemie met het gebruik van huizen in de Goezenputstraat en de middel-eeuwse ziekenzalen. In januari 1944 wordt een rampenplan voor Sint-Jan geacteerd. Het ziekenhuis heeft 500 bedden. 200 zieken kunnen naar het bejaardentehuis van de Broeders van Liefde in de Katelijnestraat. Er zouden 750 gekwetsten kunnen opgenomen worden. De overige moeten verdeeld worden over andere hospitalen. Het nodige personeel is er, de operatiezalen laten toe 10 gekwetsten tegelijk te behandelen. De nodige geneesmiddelen, water, brandhout, voeding is voor een zekere periode voorzien. Een orde-dienst wordt ingericht. Over de reële situatie tijdens deze laatste maanden van bezetting is via de processen-verbaal geen informatie bekend.

Brugge 17 mei 1945, het lossen van de vrachtwagen met de kunstwerken, archieven en kostbare boeken uit het stedelijk en COO-bezit voor het stadhuis. Op bevel van de Duitse overheid was deze verzameling overgebracht naar het kasteel van Lavaux-Ste-Anne te Namen en vervolgens opgeborgen in de kluisen van de Generale Bank te Brussel. Foto Stadsarchief Brugge.

De musea van de COO zijn gesloten. De kunstwerken in kelders en brandkoffers opgeborgen. Op 26 mei 1942 ontvangt de COO het bevel van de Duitse overheid de Memlingschilderijen om veiligheidsredenen in kisten te verpakken en te laten overbrengen naar het kasteel van Lavaux-Ste-Anne in de nabijheid van Namen (*). Ook de belangrijkste kunstwerken van het stadsmuseum, archiefstukken en handschriften van de stadsbibliotheek moeten naar hun nieuwe schuilplaats. De COO distantieert zich hiervan heftig en besluit haar zienswijze in een PV te acteren "als blijvend bewijs van haar kommer". Op 17 juni vertrok het konvooi. De werkleider Van Belle heeft de reis meegemaakt en meldde dat die goed is verlopen. In 1944 zijn de kunstschatten overgebracht naar de kluizen van de Generale Bank te Brussel (PV 10 juli). Ook hier zou alles naar wens zijn gegaan. In mei 1945 tenslotte zijn alle Brugse kunstschatten, boeken en archieven veilig en wel terug (**). De conditie van de Memlings is goed bevonden, het museum terug geopend. ■

Hilde De Bruyne
OCMW-archief

(*M. DE DUITSCHSE, Onze Memlings in bange tijden, in: Onze Gazette, 5(1967)4
(**) "...heugelijke terugkomst uwer Memlinck-meesterstukken, welke temauwermoed aan de roofzucht der Bezettende Overheden ontsnapten". OCMW-archief, COO, doos 379, dossier 47

Geslaagde Workshop

Op 10 November 1998 organiseerde Dr. Van Zandijcke voor de derde maal een "Bruges Workshop on focal dystonia". Deze wetenschappelijke vergaderingen richten zich tot een beperkte groep neurologen en artsen, die zich bijzonder interesseren voor abnormale bewegingen en voor de behandeling ervan met het botuline toxine. De vorige workshops hadden plaats in 1994 en 1996 in het AZ St.-Jan zelf. Prof. G. Deuschl uit Freiburg (thans werkzaam in Kiel) en Prof. H. Richter, neurochirurg uit Ulm waren toen de buitenlandse sprekers. Deze maal ging de workshop door in het Congressentrum St.-Jan.

Eerst lichtte Prof. Christopher O'Brien uit Denver, Colorado de mogelijkheden toe om ook spasticiteit te behandelen met het botuline toxine. De resultaten zijn bemoedigend. Enkel dienen hoge dosissen van het product te worden gebruikt; de terugbetaling in deze indicatie is in België (nog) niet verworven. De behandeling betekent dus voor de patiënt een hoge kostprijs. Als alternatieve behandelingsstrategie kunnen ook zenuwen en zenuwuiteinden behandeld worden met fenol, ter beperking van de spasticiteit in de spieren die door deze zenuw(en) worden geïnnerveerd. Deze methode werd door Dr. J. Gerritsen uit Utrecht uitgelegd. Zij biedt mogelijkheden in krachtige spiergroepen. Na de koffiepauze beschreef Dr. Pierre Jedynak uit Parijs de verschillende vormen en symptomen van schrijverskramp, met aandacht voor het klinisch waardevolle detail. Vooral zijn zeer didactische videomontage werd door de aanwezigen gesmaakt. Aansluitend toonde Prof. Diederik Zegers de Beyl uit Brussel hoe de geschikte spieren moeten worden geselecteerd bij de behandeling van schrijverskramp. Deze keuze blijkt niet eenvoudig, zelfs niet wanneer men elektro-myografische controle gebruikt. Het wetenschappelijk gedeelte werd gevolgd door een bezoek aan de tentoonstelling "Van Memling tot Pourbus" en door een verzorgd diner. Aan tafel hadden de deelnemers de mogelijkheid nog na te kaarten over de interessante namiddag of persoonlijke ervaringen uit te wisselen. De organisator, Dr. Van Zandijcke, richtte een bijzonder woord van dank aan de firma Allergan, die opnieuw had bijgedragen tot het wel-slagen van deze derde workshop.

Werkverzuim de

In dit vierde artikel rond ziekteverzuimbeleid gaan wij wat dieper in op enkele termen die courant gebruikt worden.

Wit en grijs en zwart

Op het werk wordt men verwacht productief te zijn: te doen wat verwacht wordt en dit op een efficiënte manier. Dat is voor de meeste personeelsleden een dagelijkse evidentie. Wie echter kent niet een dag, waarop het wat minder gaat. Voor andere medewerkers kan dit niet een dag, maar een periode in beslag nemen. Een personeelslid, dat op de dienst aanwezig is, maar om welke reden dan ook, niet optimaal presteert, vertoont wat men noemt "arbeidsverzuim". In dit geval spreekt men ook over **presenteisme** (of **intern arbeidsverzuim**). Wanneer het arbeidsverzuim door ziekte wordt veroorzaakt, dan spreekt men van ziekteverzuim.

Indien men spreekt over ziekteverzuim, dan hebben wij het niet altijd over zieke mensen. Men maakt een onderscheid tussen **wit ziekteverzuim**, dit is afwezigheid wegens vastgestelde ziekte; bij **grijs ziekteverzuim** hebben wij het over het personeelslid dat zich ziek meldt omwille van onvrede op het werk of b.v. stressklachten die verband houden met de werkomgeving. De betrokken medewerker legt trouwens zelf niet altijd de band tussen zijn afwezigheid en de werkcontext. **Zwart verzuim** is frauduleus verzuim. Men meldt zich ziek zonder ziek te zijn. Het **ziek doorwerken** komt meer voor dan men denkt. Dit is (op het eerste gezicht) te waarden. Denk echter ook aan b.v. het besmettingsgevaar bij griep of aan het eventueel ongewenst uitstellen van rust of behandeling met een te vermijden verslechtering van de toestand als gevolg. In het kader van een ziekteverzuimbeleid is het ook zinvol om die collega's, die spijsindicaties toch doorwerken, erop te wijzen dat ziek zijn een ernstige reden is tot werkverzuim.

Verzuimfactoren

Deze diverse vormen van ziekteverzuim kunnen op de dienst samen voorkomen of er kan een bepaalde vorm van ziekteverzuim extra zwaar uit de hoek komen. De chef* zal vanuit een verzuimbeheersing op een systematische, terugkomende manier een aanpak uitwerken die het verzuimfenomeen in een groep personeelsleden moet terugdringen.

In het algemeen wordt rekening gehouden met volgende verzuimfactoren:

- de werkbelasting, inclusief de stressoren
- de belastbaarheid van een persoon
- de verzuimdrempel (hoe gemakkelijk meldt iemand zich ziek en hoe gemakkelijk wordt het door de organisatie gemaakt?)
- de hervattingsdrempel (hoe gemakkelijk/moeilijk komt een herstellende werknemer terug naar de dienst? Wat doet de organisatie om deze hervattingsdrempel zo laag mogelijk te houden?)

* Om niet over de hij/zij en hem/haar constructies te tuimelen, is "hij" ook "zij".

Een (m)eeuw

1900 1910 1920 1930 1940 1950 1960 1970 1980 1990 2000

“Zoals het was ... 1950 - 1960”

Het Sint-Janshospitaal met annex Minnewater is dringend aan vernieuwing toe. Het wordt moeilijk nog verbeteringen en saneringen te realiseren.

Vanaf 1952 worden verschillende voorstellen uitgewerkt om een modern hospitaalcomplex op te richten. Dokter L. De Winter, verwoordde in 1956 de problemen, verlangens, voorstellen en kostprijs (400 miljoen) in een brochure.

In hetzelfde jaar op 5 maart neemt de COO een principebeslissing over de bouw van een nieuw regionaal ziekenhuis met een capaciteit van 600 bedden. De definitieve keuze over de ligging verloopt moeizaam. De COO dacht aanvankelijk aan St.-Andries waar ze grond bezat aan de huidige J. Breydel en P. Deconincklaan. Het stadsbestuur wenste echter een ziekenhuis op haar grondgebied (we zijn voor de fusie). Stemmen gaan op om de oude locatie te behouden (afbraak dus van het 19de-eeuwse ziekenhuis) of op de plaats van de te slopen Minnewaterkliniek. Langs de Scheepsdalelaan kan ook of langs de steenweg op Male, Sint-Kruis op gronden van het gewezen Militair Ziekenhuis. Anderzijds zouden misschien de bossen van Tillegem interessant kunnen zijn ...

In zitting van 3 augustus 1959 wordt het principe om een nieuw ziekenhuis te bouwen door de COO bekrachtigd. Op 8 februari 1960 valt de keuze op een terrein, de hoeve Wijenburg en omliggende, te Sint-Pieters.

Op 23 mei 1960 wordt J. Lantsoght als architect aangeduid.

Eind 1976 verhuist de afdeling pediatrie naar het AZ St. Jan.(1) Ondertussen werd het aloude ziekenhuisdomein in de binnenstad en de tuin van de Minnewaterkliniek volgebouwd met prefabs (vanaf 1963).

Na de tweede Wereldoorlog beslist de COO, wegens gebrek aan ruimte door een toenemende administratie, haar museum van de Burgerlijke Godshuizen te sluiten. Dit kleine museum, in 1894 ingericht in de Kartuizerinnenstraat waar zich in 1893 de administratie van de Commissie van Burgerlijke Godshuizen en het Bureel van Weldadigheid hadden geïnstalleerd, groepeerde een groot deel van de kunstcollectie van de al dan niet afgeschafte caritatieve instellingen van de stad die onder de CBG resulteerden.(2)

De COO wil verder haar kunstpatrimonium tentoonstellen en zoekt een oplossing in de gedeeltelijk ontruimde middeleeuwse ziekenzalen van Sint-Jan.(3) De Provinciale Commissie voor Monumenten adviseert in januari 1950 om van deze drie ruimten, met tenslotte een belangrijke historische en architecturale waarde, terug één ziekenzaal te creëren zoals dit oorspronkelijk was en deze als museum in te richten.

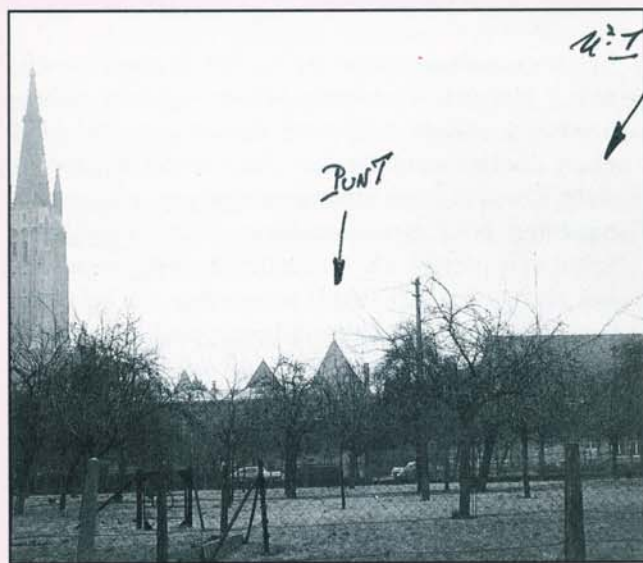
De COO start in 1950 met “opschikkingswerken”, zo beperkt en goedkoop mogelijk. Ing.-architect J. Verbeke wordt ditzelfde jaar aangesteld. De restauratiewerken die “voortkabbelen” tot 1961, bestaan uit herstellingswerken aan de gebouwen en verbouwingswerken aan het interieur tot opschik van de lokalen.

Zoldering, muren en vloer worden gesaneerd.

Verwarming aangebracht: een vloerverwarming die heel kortstondig heeft gewerkt. Een traptoren wordt tegen de tussenmuur van de kapel gebouwd en biedt toegang tot doksaal en zolder.

De meest precieus kunstwerken, zoals enkele 15de en 16de-eeuwse triptiekjes en beeldhouwwerk worden verzameld in een gedeelte van de zuidelijke ziekenzaal. Een proefopstelling met de Memlingpanelen, die van 1839 af in een zaaltje van het klooster, de kamer van mevrouw, te bewonderen waren, blijft definitief. Een hoek van de zuidelijke ziekenzaal wordt hiervoor afgeschermd met een nieuwe eiken balusterafsluiting en een reusachtig bruin gordijn achter het Groot Drieluik van Hans Memling. De noordelijke en middelste ziekenzaal worden eveneens “aangekleed” met kunst.

vliegt voorbij...

In 1958, ter gelegenheid van de wereldtentoonstelling is het museum geopend voor het publiek.

Wat overbleef van de kunstcollectie wordt in de burelen en inkomhal van het oude kartuizerinnenklooster opgesteld. Een aantal schilderijen verhuist naar de Minnewaterkliniek (salon, inkom, enkele burelen) en naar de Sint- Jooskapel. Deze locatie doet dienst als stapelplaats, ongeschikt voor de bewaring van kunstwerken. Hier verkommerde 20 jaar lang een interessant stukje patrimonium.

In 1985 wordt de gesaneerde Sint-Janskapel ingericht als volwaardige Memling-ruimte, volledig volgens de hedendaagse museale eisen. De ziekenzalen zijn in dezelfde periode heringericht met vooral het eigen hospitaalpatrimonium en geplaatst in haar historisch context.

Vandaag is, na restauratie van de ziekenzalen, terug die éne prachtige middeleeuwse ruimte gecreëerd.

Uitleg bij de foto's:
(Foto's bij het eerste stukje (bouw nieuw ziekenhuis))

De keuze van een geschikte ligging is niet eenvoudig geweest. Eén van de voorstellen is de bouw van een nieuw Sint-Jan op het oude domein, in de binnenstad. Eén van de nogal wat tegenargumenten is de toegestane hoogte van 17, 40 m door de overheid. In een fotoreeks wordt met pijltjes de impact van de nodige hoogte van 22 a 23 m op het stadsbeeld onderzocht. Twee foto's genomen vanuit de tuin van Sint-Jan. Eén opname richting brug naar de Minnewaterkliniek, de andere is genomen met het moederhuis in de rug. Op foto 3: 't Zand met links het café 't Putje. Opnamen fotodienst Ministerie van Openbare Werken, 1954. OCMW-archief.

De heropening van het Memlingmuseum-Sint-Janshospitaal wordt tegen het begin van 2000 voorzien. ■

Hilde De Bruyne
archief en kunstpatrimonium

(1) H. DE BRUYNE, in : Na het oude Sint-Jans reeds tien jaar a.z., Brugge 1987, pp 46- 47 en OCMW-archief, bouw AZ St.-Jan, historiek, 2 niet-genummerde dozen.

(2) H. DE BRUYNE, in: Een (m)eeuw vliegt voorbij... 1900-1910, in: Onze Gazette 36(1998)3, pp 87-89

(3) H. LOBELLE-CALUWE, Beknopte historiek van de Brugse OCMW-collecties, in: Jaarboek 1989-90 van de Stedelijke Musea Brugge, Brugge 1991, pp 264 - 284

Een (m)eeuw vliegt

1900 1910 1920 1930 1940 1950 1960 1970 1980 1990 2000

De jaren zestig

Onze Gazette werd op 1 april 1963 boven de doopvont gehouden: 4 bladzijden, met een zelfzekere indruk, aanvankelijk 'Personeelsblad van en voor het personeel van het St.-Janshospitaal' met een publicatie om de 14 dagen: de start van een lange reeks publicaties over het wel en wee van wat toen nog C.O.O. en St.-Janshospitaal heette.

'Het Kontaktkomitee' zette de lijnen uit: 'langs dit personeelsblad zullen de verschillende diensten en de zo verscheidene personeelsleden gelegenheid hebben in contact te komen'. Een zuster schetste kort de historiek en huidige werking. "Benevens de Zusters van St.-Jan telt het hospitaal 32 dokters, 20 assistenten, 129 verplegend personeel, 24 in de administratie, e.a. of: 428 gevarieerd en zeer toegewijd personeel voor 600 à 640 zieken".

Dit eerste nummer meldt 'Het grote nieuws': "De C.O.O. kreeg van de minister de toelating over te gaan tot de opmaak van de definitieve plannen voor het nieuwe hospitaal. Het hospitaal zal 22 eenheden tellen van 28 bedden en in totaal 12 verdiepingen."

Onze Gazette bracht die eerste jaren een variatie van informatie, waaruit wij enkele items plukken:

- Felicien (Coudeville, nvdr) schreef over het eerste contact met de eerste ziekenhuisdirecteur (Maurice Van Oyen): "... was het voor eenieder der personeelsleden een waar genoegen op een zo vertrouwelijke manier met de grote BAAS nader kennis te maken. Wat ons vooral opviel, was zijn vaderlijke openhartigheid waarmede hij tot ons sprak..."
- Voor het eerst werd gevoetbald in het St.-Janshospitaal: "De Achterpoorte" tegen de Administratie en Geneeskundige Dienst (april 1963).
- In nr. 3 wordt de eerste redactieraad voorgesteld: eerste hoofdredacteur: Dr. Krekelbergh, met de 'vaste en losse' medewerk(st)ers: "Dr. Dieryck, de Juffrouwen Vanderhaeghen, Vergote en Vereecke en de heren Vermeersch en Coudeville. Het is hun taak ervoor te zorgen dat alle kleine hospitaalnieuwjes ruchtbaarheid zouden krijgen..."
- Dr. Robert Pannier pleit in nr. 7 (6 juli 1963) voor de zorg van de patiënten wat hun kledij betreft en stelt daarom voor om "uniforme kamerrokken, eigendom van het hospitaal, wasbaar en regelmatig vervangbaar" aan te kopen.

ONZE GAZETTE

Personeelsblad van en voor het personeel van Sint-Janshospitaal

Versijdt om de veertien dagen - 1e Jaargang nr 1 - 1 april 1963

HIER IS DAN HET EERSTE NUMMER VAN "ONZE GAZETTE"

Vijf danken de redactie die het klaar spande, zoals behaald op 1 APRIL te verschijnen. Ook danken wij de talrijke inzenders van nieuwsjourn. De medewerking is zelfs zo groot dat de tekst ongeveer reeds klaar is voor het tweede nummer. Dit personeelsblad heeft geen grote pretentie. Het wil noch méér, noch méér "een evenwichtige" Gazette zijn, maar dan "ONZE Gazette".

Een Gerrit brengt de alledaagse nieuwtjes ONZE Gazette zal de gebeurtenissen in ons groot hospitaal meedelen. Langs dit personeelsblad zullen de verschillende diensten en de zo verscheidene personeelsleden gelegenheid hebben in contact te komen. Wij hopen dat ook dat zeer vele de pen zullen hanteren. Alle artikelen dienen onderstaand bezorgd te worden, op de redactie, bureau van de St. Jans. Huis... Met dank en... Goed Heil.

Het Kontaktkomitee.

Kennismaking

Kent ge het Sint-Janshospitaal? Zeker en vast, horen wij U zeggen, wij werken er.

Zo, weet ge dat het Sint-Janshospitaal bestaat sedert de twaalfde eeuw, en dat het dan bediend werd door acht Broeders en twaalf Zusters. Dit vinden wij, in de documenten bewaard in het archief.

Het Sint-Janshospitaal 1963: Het Sint-Janshospitaal telt nu 142 Zusters.

In 1954 werd het Sint-Janshospitaal van Oostende met het Sint-Janshospitaal van Brugge gefuseerd. In Oostende zijn er 21 Zusters werkzaam.

Het Sint-Janshospitaal van Wervik, dat volgden een officieel document daterend van 1 april 1964, werd op 17 april 1966 eveneens aangesloten bij het Sint-Janshospitaal van Brugge. In het Sint-Janshospitaal van Wervik zijn er 18 Zusters.

Deze twee hospitaal, Oostende en Wervik droegen van bij hun stichting reeds de naam van Sint-Janshospitaal.

In 1959 zijn er twee van onze Zusters naar de Minimis vertrokken in Kongo Kinshasa. In 1961 zijn er nog twee onze Zusters hun gaan bijstaan in hun missiewerk.

Benevens de Zusters telt het Hospitaal van Brugge 32 Dokters, 20 Assistenten, allen werkzaam in zeer specialiserende diensten. Verplegend personeel: 129, waaronder personeel van Labo, Operatie, en Consultatiediensten en Sociale dienst.

Personeel in Administratieve diensten: 24.

Moesten onze Broeders en Zusters der twaalfde eeuw terugkomen, ze vonden er een korps van

438 gevarieerd en zeer toegewijd personeel dat zich ten dienste stelt van onze 600 à 640 zieken.

Mocht ons Sint-Janshospitaal dat eveneens gefortueerd heeft de steun van goedheid en liefde blijven uitstralen waar, door ons samenwerken, de Caritas als christelijke getuigenis blijft doortralen.

Een Zuster

HET KOMITEE VOOR VEILIGHEID, HYGIENE EN VERFAARING DER WERKPLAATSEN VERGADERDE

Het komitee heeft een lange naam en het werd een lange vergadering. Het werd niet alleen een vergadering, maar ook een vruchtbare samenkomst. Er werd gesproken over vele punten die zeker alle personeelsleden van ons hospitaal zullen aangaan. Neem nu bijv. het witten van de tunnel, het snoeien van de sparren in de "autoweg". Dit zijn zeker twee zaken die het "veilig verkeer" in onze instelling zouden verbeteren.

Dat er plaatsgebrek is in het steeds groeiende hospitaal moet iedereen en toch gaat het komitee op zoek naar passende oplossingen en ontspanningslokalen voor het personeel. Wij hopen in een volgend nummer reeds enkele "vondsten" te kunnen meedelen.

Maar ja... een komitee voor "veiligheid, verfraaiing en hygiëne" alleen hebben volstaat niet. Het komitee durft rekenen op alle personeelsleden voor een zekere medewerking; arbeidskledij gebreken, W.C.'s niet houden...

En weet U het reeds? Het komitee moet herkouwen worden op 14 mei a.s.

- SOFOCO: op 6 juni 1963 wordt een Solidariteitsfonds voor het Personeel van de Commissie van Openbare Onderstand van Brugge opgericht.
- 23 september 1963 was... het naamfeest van de directeur, wat gevierd werd (!) met toespraken, een geschenk en een drankje... Schijnbaar opgeborgen tradities?
- Het eerste personeelsfeest: 21 december 1963, na de misviering, een 'Ober-Bayernavond met Bruegelmaaltijd' in het Boudewijnpark, met orkest Bob Leo's Combo en zowaar een Japanse zangeres Miss Lotus Chim Sym... Het feest zou stipt om 3 uur in de morgen afgesloten worden. Er waren 280 aanwezigen.
- Maurits De Duytsche schetste in 1964 de problematiek bij het bouwen van "het nieuwe hospitaal anno domini 1863" en eindigt met de hoop, als ooit de lijdensweg van het nieuwe ziekenhuis (AZ St.-Jan, nvdr) zal geschreven worden, dit niet in het jaar 2064 zal zijn...!
- 3 december 1966: eerste steenlegging van het nieuwe ziekenhuis. (Pd)

voorbij ...

23 december 1963:

De ziekenhuiswet

De ziekenhuiswereld in beweging...

Als ons AZ straks fusioneert met SFX, is een nieuw ziekenhuis geboren.

Deze Brugse schaalvergroting is niet een uniek geval in ons land. Integendeel, b.v. in onze contreien: Knokke en Blankenberge, de Kortrijkse ziekenhuizen, Elisabeth Sijsele en Eeklo, Menen, Poperinge, e.a.

Zoals in andere activiteiten over de wereld is er in de moderne samenleving noodzaak tot integratie: verzekeringen, banken, fabrieken, zelfs de voetbalwereld.

Daarom allicht wat mijmeren over enkele grote initiatieven van de jaren '60 i.v.m. het beheer van de Belgische ziekenhuiswereld. Weinigen onder ons herinneren zich nog het ontstaan van de ziekenhuiswet (1963) genoemd naar de toenmalige Minister van Volksgezondheid "Custers".

Wie kan zich het huidige ziekenhuis voorstellen zonder een eigen boekhouding? De financiële structuur verdween van tussen de plooitjes van de C.O.O.-centra of van de private klinieken binnen de rekeningen van de zustercongregaties. Ieder ziekenhuis of iedere kliniek werd verplicht een eigen boekhouding te hebben, onafhankelijk van de financiële werking van de eigenaar (C.O.O. of congregatie). Boekhouders werden benoemd die moesten werken volgens een nationaal uniform boekhoudingsplan.

De ziekenhuiswereld veranderde van vorm, inhoud en opdracht met zo'n snelle schreden dat zonder de ondersteuning van de nieuwe boekhoudkundige diensten men qua beleid zeker in de opdracht zou vastlopen. Nu vindt men het zo normaal dat het complexe ziekenhuisbedrijf gescreend wordt door budgetexperten en boekhoudkundige diensten. En toch is dit zo recent: de eerste ziekenhuisdirecteur Maurice Van Oyen en eerste boekhouder Hubert Verkeyn zijn pas (?) met pensioen...

In dezelfde jaren '60 kwam ook de wettelijke verplichting om een afzonderlijk beheer te hebben. Ieder ziekenhuis kreeg een beheerraad met zelfstandige opdrachten en verantwoordelijkheden. De wettelijke verplichting werd vlug en accuraat uitgevoerd in de private sector (b.v. St.-Lucasbeheer werd een ander beheer dan de beheerraad van de zusters Jozefinen. Elisabethziekenhuis Sijsele en St.-Rembert Torhout kregen een onafhankelijk beheer van hun congregatie).

De publieke sector aarzelde waardoor tot op heden nog verschillende toepassingen van de wet, naargelang de progressieve of conservatieve opvatting van de mandatarissen, aanwezig zijn.

Ondertussen werd dit afzonderlijk beheer ook een feit in de universitaire ziekenhuizen. Deze situatie kwam niet altijd spontaan tot stand, maar vaak was een dreigend financieel debacle nodig om de zaak aan te pakken.

Besluiten? Wat vandaag dikwijls zo normaal schijnt, was vrij recent nog onbestaande in onze werkring, maar door deze manier van werken wordt ook ons bedrijfsleven stilletjes aan meer en meer gerespecteerd en als belangrijk gezien binnen de nationale en internationale activiteitswereld.

Vergeten wij uiteraard niet dat die ganse noodzakelijk opgebouwde organisatie van boekhouding, beheer en directie slechts een middel is om de patiënt te behandelen, te verzorgen en te genezen zo goed als het kan.

Plaatsing van de "meiboom"

Project Hoedenmakersstraat

6 woningen met dienstverleningen

In het kader van de integrale renovatie van de site St.-Clara is het verder belangrijk te melden dat het nieuwbouwproject Hoedenmakersstraat: 6 woningen met dienstverlening, aanleunend bij St.-Clara, inmiddels halfweg is.

De traditie wil dat met het plaatsen van de "koppels" van het kagebinte, meteen ook de "meiboom" geplaatst wordt ter aanduiding dat het werk van de metsers weldra afgelopen is, en de dakbedekking eerstdaags wordt geplaatst. De volledige voltooiing van dit project wordt voorzien in het voorjaar 2000.

Armand Schrauwen
Technische Dienst - OCMW

OCMW breidt voorzieningen woonerf De Moutstraat uit

Als uitloper van het Domus Flandria-project, waarbij 24 woningen in de St.-Paulusstraat te St.-Andries werden opgetrokken, brengt het OCMW Brugge enkele correcties bij deze realisatie aan.

Naast twee bergingen voor 52 fietsen en bromfietsen, worden 18 garages en 20 extra parkeerplaatsen gebouwd. Deze realisatie zal ongetwijfeld de woonkwaliteit in deze wijk ten goede komen.

Een (m)eeuw vliegt voorbij ...

1900 1910 1920 1930 1940 1950 1960 1970 1980 1990 2000

“Zoals het was...1970-1980”

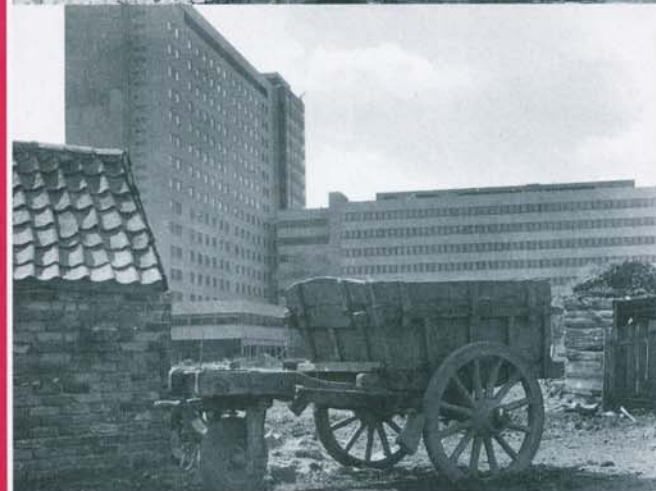
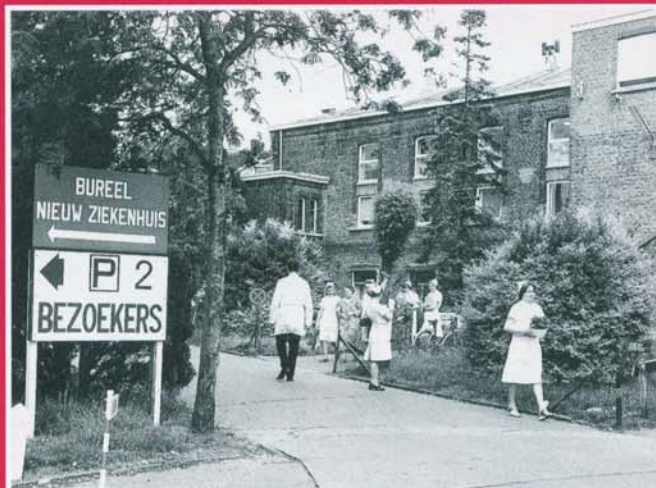
Om aan de sociale noden van vandaag te voldoen werd de wetgeving op de Openbare Onderstand hervormd. De organieke wet op de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn dateert van 8 juli 1976. Op 1 april 1977 kwamen de Centra voor Maatschappelijk Welzijn tot stand. De COO's (° 1925) hadden de taak om de meest behoeftige van onze maatschappij materieel te steunen. De OCMW's verruimen deze opdracht en benadrukken de maatschappelijke begeleiding van elke persoon die er behoefte aan heeft. Deze begeleiding staat voor alle problemen die onze moderne maatschappij kent. Fernand Bourdon was de eerste voorzitter van het OCMW Brugge.

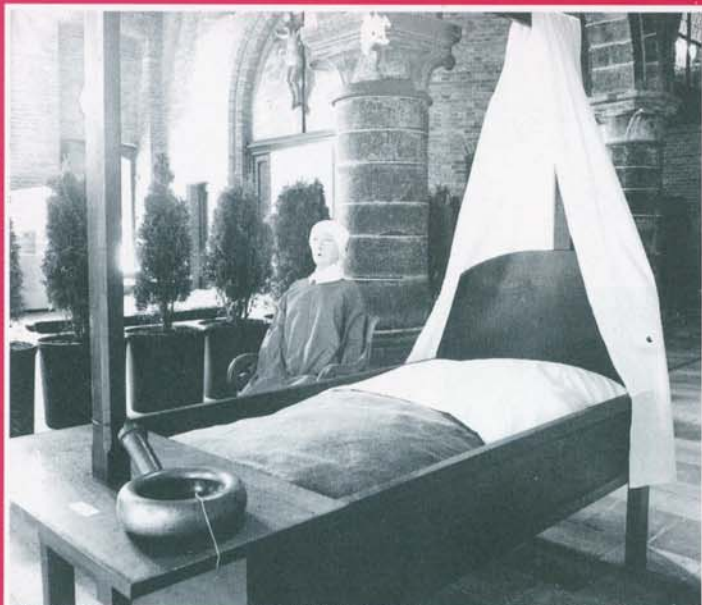
Met de jaren zeventig denken we vooral aan de realisatie van een gigantisch project: de bouw van het nieuwe ziekenhuis. Het Algemeen Ziekenhuis Sint-Jan, zoals het nieuwe Sint-Janshospitaal zal heten, kende de eerste steenlegging op 3 december 1966. Precies tien jaar later, december 1976, verhuisde de pediatrie als eerste afdeling naar het nog niet volledig afgewerkte Sint-Jan. Pas op 18 maart 1977 werd het AZ officieel en met de nodige luister geopend. De gedenksteen in de inkom herinnert aan deze bijzondere dag waarvan reeds decennia lang velen van droomden. In mei 1978 nam het oncologisch centrum als laatste, met uitzondering van de chronische-afdeling (V), er zijn intrek.

Het ziekenhuis is een creatie van architect Jozef Lantsoght(+). Voor de binnenhuisinrichting stond Fred Sandra in. Het werd een hoogbouw ingeplant in een open ruimte buiten de stad, waarbij 900 bedden werden voorzien. Daar waar het oude Sint-Janshospitaal vooral op Brugge en omstreken gericht was, werd het AZ een subregionaal ziekenhuis met nauwe banden met verschillende universiteiten.

Door de kwaliteit van het ontwerp en het gebruik van duurzame materialen (te luxueus, net een hotel vonden critici) is de architectuur van het 'nieuwe Sint-Jan' na meer dan twintig jaar nog helemaal niet gedemodeerd. (*)

Het ziekenhuisdomein met de middeleeuwse ziekenzalen en klooster, het 19de-eeuwse hospitaal, met de later toegevoegde gebouwen als kraamkliniek, oogkliniek en de NOK samen met de 'wildgroei' aan 'prefabs', werd in 1973 aan de stad verkocht. De genotsoverdracht gebeurde in maart 1979.

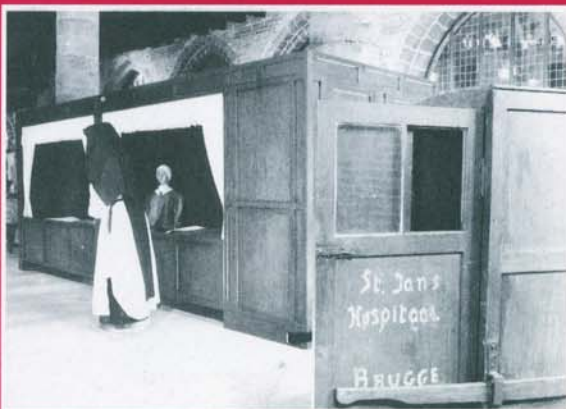

In de hete zomermaanden van 1976 ging een voor die tijd bijzondere tentoonstelling door in het middeleeuwse Sint-Jan. Het was een initiatief van de COO en bedoeld als een afscheid. De expo met als titel "Sint-Janshospitaal, 1188-1976" ook "800 jaar Sint-Janshospitaal", belichtte de grote én dagelijkse momenten uit het gasthuisleven. De talrijke kunstwerken, voorwerpen en documenten in situ bewaard, alsook de historische gebouwen zelf als wezenlijk onderdeel van de tentoonstelling, illustreerden de rijke hospitaalgeschiedenis. Voor de meeste bezoekers, ook voor de doorwinterde Bruggeling, was dit totaal nieuw. De wetenschappelijke catalogus bracht voor het eerst een grondige historiek van Sint-Jan. De publicatie wordt nog steeds als basis voor verder onderzoek gebruikt. "800 jaar Sint-Jan" kende een enorm succes, ook bij de pers en telde 160.000 bezoekers. De tentoonstelling kan terecht een van de eerste in het genre genoemd worden en was de aanzet voor de uitbouw van de dienst musea van het OCMW.

800 jaar sint-janshospitaal brugge belgië

expositie
5 juni - 31 augustus 1976

En verder:

In 1971 fuseerden de COO's van de randgemeenten met de COO van stad Brugge.

In ditzelfde jaar werd het rustoord Sint-Jozef van de vzw Zusterkens der Armen door de COO aangekocht en kreeg de naam Huize Sint-Clara.

1972: het prinselijk Begijnhof De Wijngaard, dat in de Franse Tijd bij de Commissie van Burgerlijke Godshuizen werd gevoegd, werd door de COO verkocht aan de stad. Het zeer rijke archief van dit stukje Werelderfgoed wordt in het OCMW-archief bewaard.

1973: het rustoord De 7 Torentjes werd in gebruik genomen.

1974: De Balsemboom werd ingehuldigd. Het dienstencentrum was een realisatie van de provincie. Aanvankelijk werd enkel het beheer aan de COO toevertrouwd.

1975: de overname van het "moederhuis Sint-Anna". De vroegere kraamkliniek gelegen aan de Sint-Annarei werd door de COO omgevormd tot een gezinsvervangend tehuis voor 30 motorisch en/of mentaal gehandicapten. In 1976 werd Ons Huis St.-Anna officieel geopend.

1976: het 19de-eeuwse rusthuis voor mannen uit de Katelijnestraat, beheerd door de Broeders van Liefde (daarom in de volksmond de Broertjes genoemd), werd gesloten. In 1979 werden de gebouwen, met uitzondering van de kapel, afgebroken. Het OCMW wilde er een modern bejaardentehuis naar een ontwerp van architect P. Viérin bouwen waarbij de stad er een ondergrondse stadsparking zou realiseren. De parking kwam er, het rusthuis niet. Vandaag vind je er twee hotels terug. Het optrekken van 25 bejaardenwoningen te Assebroek. Aankoop van Kartuizerinnenstraat 6. Architect Jan Waes zorgde voor de sanering van dit mooie herenhuis met empire inrichting dat in 1979 in gebruik wordt genomen.

Ook de nieuwe vleugel, die bijna het gehele tehuis beslaat, van het rusthuis O.-L.-Vrouw ter Potterie wordt opengesteld. (Architect is Piet Viérin).

1977: De prachtige 15de-eeuwse schuur van de hoeve "De Schamele Weecke" gelegen in Vlissegem (De Haan) en oorspronkelijk behorend tot het Hospitaal O.-L.-Vrouw ter Potterie, wordt grondig gerestaureerd. De inhuldiging vindt in 1979 plaats. De naam verwijst naar een eeuwenoude functie van de Potterie: het verzorgen van arme zwakke bejaarde mensen.

1978: de Raad voor Maatschappelijk Welzijn beslist kliniek Minnewater om te vormen tot een rust- en verzorgingstehuis.

Gedurende deze tien jaar werden heel wat godshuizen gesaneerd, waarbij vaak twee godshuiswoningen tot één ruimere woonegelegenheid werden samengevoegd.

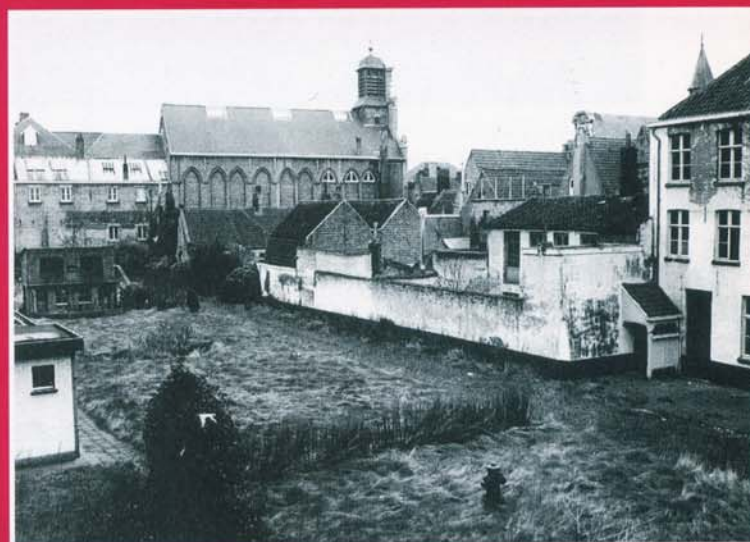
Hilde De Bruyne

Archief en Kunstpatrimonium OCMW ■

(* Zie tentoonstellingsbrochure "Na het oude Sint-Jans reeds 10 jaar AZ", Brugge 1987, p. 38 en 47-52

Rustoord De 7 Torentjes

Rusthuis voor mannen "de Broertjes"

De Schamele Weecke

Plannen voor een dienstencentrum in de St.-Gilliswijk kregen vorm met de aankoop in 1980 van het mooie herenhuis gelegen in de St.-Jorisstraat 20. De neoclassicistische woning uit de vorige eeuw was een creatie van bekend architect I. Alleweireldt (+1892, hij realiseerde ook in opdracht van de CBG het 19de-eeuwse Sint-Jan). Ongeveer op deze plek stond het huis van Hans Memling (+1494). Het kwam echter niet tot een (dringende) restauratie en sanering. Het huis werd verkocht (1991) en de oude wasserij van het vlakbij gelegen huize St.-Clara werd voor eenzelfde bestemming voorzien.

Twee gloednieuwe bejaardentehuizen werden in gebruik genomen: Ten Boomgaard (1982) en Van Zuylen (1989). Het 19de-eeuwse rusthuis St.- Antonius uit de Katelijnestraat, afgebroken met de idee er een nieuwbouw te realiseren, werd in 1983 aan de stad overgedragen, die er een ondergrondse parking bouwde. "De Broertjes" kennen we nu als een open ruimte met twee hotels. Huize Minnewater werd in dit decennium reeds gedeeltelijk verbouwd.

Op cultureel vlak mag hier de herinrichting van het museum O.-L.-Vrouw ter Potterie niet ontbreken. Het Potteriemuseum is een creatie van de CBG. Dit kleine museum uit het derde kwart van vorige eeuw was dringend aan vernieuwing toe. De verbouwing werd gerealiseerd door architect Sohier. De dienst musea van het OCMW o.l.v. conservator Hilde Lobelle-Caluwé stond in voor een moderne museologische aanpak van de collectie met een wetenschappelijke inventarisatie van de talrijke kunstwerken, de restauratie en conservatie ervan en tenslotte met de herinrichting van het museum. Het bleef een klein stemmig museum met, niet los ervan te denken, de mooie gave kapel die eveneens (nog steeds) deel uitmaakt van het bejaardentehuis. Ontstaan rond 1276 als hospitaal maar reeds in de 15de eeuw geprofileerd als een tehuis voor arme behoeftige bejaarden, omschreven in de middeleeuwse bescheiden van het rijke archief (nog ter plaatse bewaard) als "scaemele huusweecken". De heropening vond in 1982 plaats.

te Sint-Kruis, Eikenberg. Architect is Axel Ghysaert. In 1989 zijn dit 7 nieuwe bejaardenwoningen in de Stokerijstraat te Dudzele.

Godshuizen werden gesaneerd en gerestaureerd. Dit beleid wordt in de jaren 1990 verder gezet. Meestal worden twee, soms drie, huisjes omgevormd tot één woning. We denken aan het godshuis Southieu (1980), gelegen Maagdendal of de driehoek gevormd door de stichtingen O.-L.-Vrouw van de Zeven Weeën (1980, Drie Kroezenstraat), Sint-Jozef (1981) en De Muelenaere (beide in de Nieuwe Gentweg gelegen). Het godshuis De Muelenaere, gekend in Brugge als de Vierentwintigen, werd omgevormd tot acht woningen (1982). Verder kregen De Generaliteit (1981, Katelijnestraat), Gloribus en Van Campen-Sucs (1989, Boeveriestraat-Gloribusstraat) eveneens een grondige saneringsbeurt.

In 1984 kwam het prachtige en voor de beeldhouwkunst van Brugge belangrijke beeld van de H. Cornelius, na een lange restauratieperiode in het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium te Brussel, terug naar zijn aloude bestemming: het Sint-Janshospitaal. Rond het 14de-eeuwse beeld en zijn spectaculaire restauratie werd een tentoonstelling georganiseerd.⁽²⁾

Voor het plaatsen van vloerverwarming in de kapel van het Sint-Janshospitaal, een eerste stap in de sanering van de middeleeuwse ziekenzalen, werden graafwerken uitgevoerd. Zo kwamen tal van goed bewaarde beschilderde graven aan het licht. Ze zijn eind 13de - eerste helft 15de eeuw te situeren. Een gedeelte van de funderingen van de eerste hospitaalbouw, 1150 te dateren, werden toen eveneens teruggevonden. Deze belangrijke opgravingen werden in 1983-1984 uitgevoerd door de archeologische dienst van de stad.⁽³⁾ Met de recente restauratiewerken (1998) kon het oudste Sint-Jan volledig in kaart worden gebracht.

Van Volden, oorspronkelijk ook een godshuis, opende in 1983 haar deuren als het dienstencentrum voor West-Brugge.

In 1985 werd na de nodige aanpassingswerken de kapel als

"Memlingruimte" ingericht. Zes wereldberoemde Memlings horen immers bij de collectie. In 1988 werden de ziekenzalen herschikt met nadruk op de aloude functie: de zorg voor de arme, de zieke en de passant.

In 1989 tenslotte werd een akkoord bekrachtigd tussen het OCMW en de stad waarbij het beheer van de twee OCMW-musea in handen kwam van de stad (het OCMW bleef wel eigenaar van dit belangrijk deel van de collectie). In ruil verkreeg het OCMW de stedelijke dienst, vandaag onthaalgzinnen genoemd en een aantal ontmoetingscentra voor senioren.

Hilde De Bruyne
 Archief en Kunstpatrimonium OCMW ■

- 1 G. CAPPON, Beschermd landschap: Het Vloethemveld in Jabbeke en Zedelgem in: In de steigers, Monumentennieuws uit West-Vlaanderen 3(1996)2, p. 20-23. Voor de geïnteresseerde lezer: G. CAPPON in: Zillegem; Handelingen van de Kring voor Heemkunde en Geschiedenis "Pastoor Ronse", 1(1980)4; 2(1981)4; 3(1982)2; 14(1993)4; 16(1995)4; 18(1997)4 en G. CAPPON, Vloethemveld. De hoeve Noortweghe. De herberg De Blauwe Kroon. De boswachterswoningen. De boswachters., Zedelgem, 1993. G. CAPPON, Vloethemveld. Aartrijke, Snellegem, Zedelgem in: Brugs Ommeland, 37(1997)1-2.
- 2 Catalogus tentoonstelling rond de restauratie van het 14de-eeuwse Corneliusbeeld, Brugge, 1984.
- 3 H. DE WITTE, archeologisch jaarrapport 1983-1984 in: Jaarboek Stedelijke Musea 1983-1984 Brugge, Brugge 1985, p. 173-178.

1 Vloethemveld, de hoeve Noordwege. Bemerkt de typische schuur uit 1871.

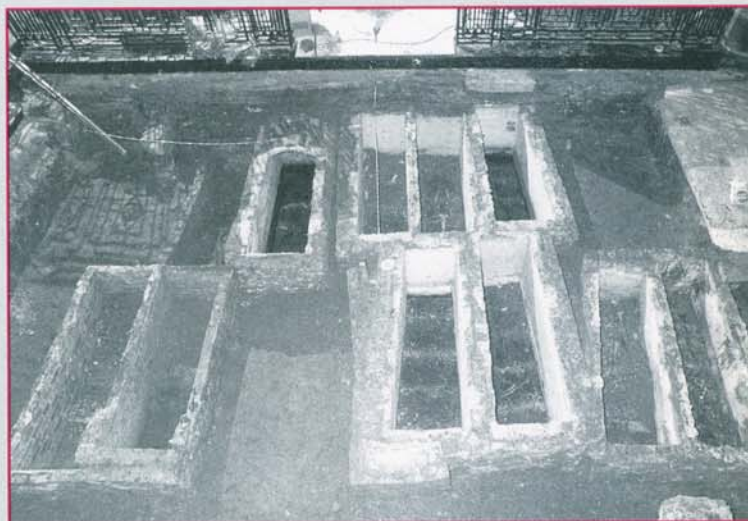
De dakconstructie zou typisch zijn voor schuren uit die periode die in opdracht van de Commissie van Burgerlijke Godshuizen (voorloper OCMW) gebouwd werden. Foto Jan Darthet.

2 Het eerste museum van het hospitaal Onze Lieve Vrouw ter Potterie. Een prentbriefkaart van het begin van onze eeuwviseling. Foto A. Watteyne.

3 Het godshuis De Muelenaere tijdens de restauratie in 1982. Foto C. Van Hoestenbergh.

5 Opgravingen in de kapel van het Memlingmuseum - Sint-Janshospitaal, 1983-1984. Fotografische dienst stad Brugge.

6 Afbeelding van een grafschildering in de kapel van het Sint-Janshospitaal. Christus aan het Kruis, begin 15de eeuw. Fotografische dienst stad Brugge.

Een (m)eeuw vliegt voorbij ...

1900 1910 1920 1930 1940 1950 1960 1970 1980 1990 2000

Een (m)eeuw vliegt voorbij...

1990 - 1999

De krachtlijnen die het beleid in de tachtiger jaren kenmerkten worden in dit laatste decennium verder getrokken en uitgediept. Dit kon gerealiseerd worden onder het voorzitterschap van Patrick Moenaert (1989-1994), Andre Goossens (1995), Fernand Bourdon (1995-1997) en Frank Vandevoorde (1997-).

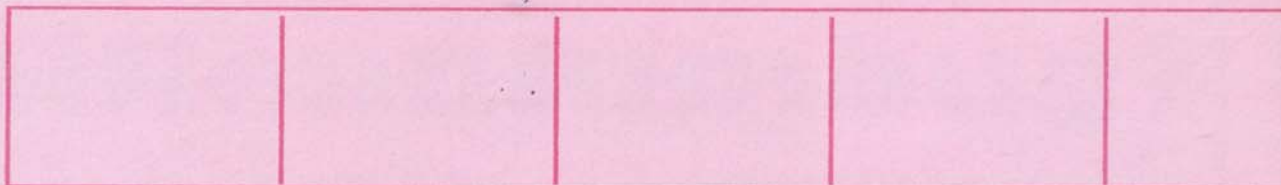
De sociale dienstverlening verruimt verder haar aanbod, inspelend op de vraag van de cliënt van vandaag. In 1997 wordt het Sociaal Impulsfonds een feit. Voor de realisatie van het Sif-beleidsplan van Brugge wordt van de uitvoering aan het OCMW toevertrouwd. Met behulp van projecten op het vlak van woonbegeleiding, opleiding, tewerkstelling, budgetbegeleiding, schuldbemiddeling... beoogt het SIF het kansarmoedeprobleem intenser aan te pakken. De sociale dienst heeft hiervoor een nieuwe afdeling opgericht belast met de uitvoering. De directeurswoning van het toenmalige hospies Minnewater kreeg dit jaar een facelift en wordt o.a. bestemd voor de budgetbegeleiding (*). Belangrijk ook: in 1998 zijn 1423 dossiers voor het toekennen van het bestaansminimum en 261 voor budgetbegeleiding behandeld.

Voor de dienst bejaardenzorg, in 1997 afgesplitst van de sociale dienst, wordt de zorg voor de hoogbejaarde zwaar zorgbehoevende een van de belangrijkste taken. Een uitdaging voor de rusthuizen. Ook de uitbreiding van de dienstverlening naar de iets meer zelfstandige bejaarde toe is nodig. Denk aan thuiszorg, meer serviceflats, aanleunwoningen en de verdere sanering van de godshuizen. Nog enkele cijfers op een rijtje: het OCMW telt in 1998 394 bejaardenwoningen; 48 woningen, niet enkel bestemd voor bejaarden; 15 serviceflats; 28 aanleunwoningen; 18 dienstencentra en ontmoetingslokalen; 455 rusthuis- en 359 verzorgingsbedden. Om aan de hedendaagse normen en noden te voldoen zijn zware financiële inspanningen vereist. Daarom wordt de verkoop van heel wat onroerend goed, vooral landbouwgrond én hoeven (vandaag resten er ons nog een 17-tal) verder gezet. Ook de opbrengst van vooral landpacht, jachtrecht en houtverkopen draagt hiertoe bij.

De jaren negentig kenmerken zich om hierboven aangehaalde redenen door een intense bouwactiviteit. Bouwen, (her)saneren en opnieuw restaureren zal ook in de jaren 2000 in de beleidsnota's te vinden zijn. Maar nog zo intensief?

Het rusthuis Sint-Clara, dringend aan renovatie toe, verhuisde haar bewoners in 1989 naar het gloednieuwe bejaardentehuis Van Zuylen. De werken startten in 1990. De plechtige heropening vond plaats in 1993. Het volledig vernieuwde rusthuis van eertijds de Zusterkes der Armen heeft nu een capaciteit van 100 bedden.

In 1992 wordt een gloednieuw restaurant en polyvalente zaal in het rusthuis Minnewater in gebruik genomen. In 1999 is de dwingende sanering en herinrichting van het rechter gedeelte van het Minnewater een feit. Het is bestemd voor zwaar demente bejaarden. Het creëren van twee binnentuinen, door telkens twee oude ziekenzalen en een nieuwbouw met elkaar te verbinden, laat toe dat ook deze mensen de buitenlucht kunnen "proeven", hoe miniem ook.

Belangrijke voltooide nieuwbouwprojecten zijn de 15 serviceflats, gelegen in de Papegaaistraat, aan de gelijknamige windmolen "De Nieuwe Papegaaï" en te bereiken via de Peterseliestraat (1994). Een flatgebouw met 14 appartementen, waarvan vier bestemd voor gehandicapten, Bilkske-Hooistraat (1994). Tien woningen in de Sint-Paulusstraat (1995) en tenslotte het woonerf 'De Moutstraat' met 24 entiteiten te Sint-Andries.

Het indrukwekkende godshuizenpatrimonium wordt in een razendsnel tempo aangepakt. Het oude pakhuis Le Maire, pas in de 20ste eeuw als godshuis bestemd, bijna onzichtbaar gelegen op het Walplein, kende in 1990 een welverdiende restauratie met respect voor de neogotische achterbouw met kapelletje van de hand van bekend Brugs architect A. De Pauw (+ 1937).

In 1994, hét topjaar in onze bouwgeschiedenis, was de restauratie voltooid van het 18de-eeuwse woongedeelte van het godshuis Sint-Joos (5 woningen).

Dit jaar zit de restauratie van de buitenvolumes van de 15de-eeuwse kapel en passantenhuis, gelegen in de Ezelstraat, in de voorontwerpfase. In de jaren 1990 kreeg de kapel van Sint-Joos, na jarenlange leegstand en verval, een nieuwe bestemming. Het werd de bidplaats van de oecumenische vereniging. Het eeuwenoude passantenhuis, waar de middeleeuwse reiziger en de pelgrim voor een nacht onderdak kregen is, ook sinds kort, de kapel van de orthodoxe kerk in West-Vlaanderen geworden. Door de huidige openbare functie van kapel en woning, heeft de geïnteresseerde nu de mogelijkheid om het interieur, met zijn vele sporen van de rijke historiek van Brugge, te bewonderen. Het belangrijke complex, dat bestaat uit de stichtingen Elisabeth Zorghe, het godshuis van de Schippers en Paruitte, van 1923 en gelegen in de Stijn Streuvelsstraat, is in '94 omgevormd van 24 tot 15 hedendaagse huisjes.

Ook de Bakkersrente, ooit gebouwd door het ambacht van de bakkers voor hun arme leden en hun familie (Zwarteleertouwersstraat) en het godshuis O.-L.-Vrouw Bijstand (Rozendal) werden gerestaureerd en ingericht als, resp. 8 en 2, bejaardenwoningen.

Het toeristische godshuis De Vos in de Noordstraat wordt met haar laat-barokke kapelletje hersteld in 1995. Dit gebeurt eveneens met de kapel van het godshuis opgericht door graaf De Fontaine in de 17de eeuw. De woning links ervan wordt bijgebouwd (1996). De drastische sanering

(jaren'60) van het hoofdgebouw wordt in de toekomst aangepakt (Zwarteleertouwersstraat).

Het godshuis van het ambacht van de metselaars, Noord-Gistelhof, oorspronkelijk vijf kleine huisjes, zijn in 1996 omgevormd tot drie woningen voor bejaarden waarvan een aanleunwoning (rusthuis Sint-Clara). Enkele jaren terug, 1992, zijn de nabijgelegen stichtingen Brooloos, Laris, Stochove vernieuwd.

Sint-Trudo, Garenmarkt, kent in 1996 de aanpak van twee woningen. Ook de twee resterende bogen op een middenzuil, in witsteen uitgevoerd, zijn vrijgemaakt en geconsolideerd. Het zijn sporen van een galerij rondom de eerste binnenplaats van wellicht de vroegere refuge van de Sint-Baafsabdij te Gent, later aangekocht door de Sint-Trudoabdij en op de beroemde kaart van Marcus Geeraerds van 1562 te herkennen. Een herwaardering van het beluik! Het godshuis O.-L.-Vrouw van Blindekens is, samen met de aanpalende stichtingen Van Pamel en Voet, alledrie eertijds bestemd voor blinde burgers van de stad, omgevormd tot twaalf comfortabele woningen voor bejaarden (1990, 1991). In 1997 is de kapel grondig gerestaureerd. Een brand tijdens de dakwerken vernielde helaas de linkerzijde van het 17de-eeuwse doksaal. Het werd vakkundig terug opgebouwd. Het interieur is van een nieuwe verwarming en verlichting voorzien, kreeg een schilderbeurt en het meubilair en kunstwerken een conservatiebehandeling.

In 1998 is de kapel luisterrijk ingewijd.

In deze opsomming mogen ook twee overgebleven forten niet ontbreken: het Kattepoortje (Oude Gentweg) en het Wevershof (Zonnekemeers). Forten bestonden uit arbeidershuisjes, meestal rond een binnenpleintje. Uitgebaat door huisjesmelkers waren de leefomstandigheden er meestal erg benard. Op het einde van de 18de en vooral in het begin van de 19de eeuw werden er tientallen van gebouwd. Vandaag zijn ze in Brugge bijna volledig verdwenen.

Het Kattepoortje telt vijf nieuwe huisjes (1994). Het Wevershof, goed voor 15 woningen en niet enkel voor senioren bedoeld, is in 1996 plechtig opnieuw in gebruik genomen.

Het dienstencentrum De Balsemboom, eigendom van de provincie, wordt in 1990 aangekocht voor één symbolische frank.

Met Sint-Anna is het OCMW-Brugge een van de weinige initiatiefnemers in de openbare sector voor de gehandicaptenzorg. Sint-Anna kent in 1994 de voltooiing van een volledige restauratie en sanering en vierde in 1996 haar 20 jarig bestaan.

In de Molenmeers, vlakbij, werd in het kader van beschermd wonen een flatgebouw ingericht (1998). In de nabije toekomst wordt het godshuis Cobryse, palend aan de tuin van Sint-Anna, hiervoor bestemd.

In ons overzicht van de laatste 10 jaar mag ook Sint-Jan niet ontbreken. Het AZ Sint-Jan wordt in 1999 een aparte rechts-

De Bakkersrente en de Zwarteleertouwersstraat. Geen vooroorlogs sfeerbeeld maar de (nog) harde realiteit van begin jaren 1950. Foto ACL-Brussel, 1953.

persoon, de **vereniging AZ Sint-Jan**. Het ziekenhuis blijft wel een openbaar ziekenhuis. Zie uitgebreid hierover in de vorige editie van de personeelskrant. Dit jaar is eveneens een fusie-operatie voorbereid met het Brugse ziekenhuis Sint-Franciscus Xaverius en wordt wellicht begin 2000 afgerond.

Het rusthuis Sint-Clara in opbouw. Foto OCMW-A. De Blicck.

In 1992 wordt in samenwerking met het OCMW en drie regionale ziekenhuizen een centrum voor palliatieve zorg opgericht en beheerd door de **VZW Palliatieve Zorg Noord-West-Vlaanderen**. De "Palliatieve" is gevestigd in het Minnewatercomplex en telt vandaag negen bedden.

En tenslotte "vers van de pers": de Technische Dienst van het OCMW betrok heel recent een gloednieuw atelier vlakbij het AZ Sint-Jan. ■

(°) Map persvoorstelling OCMW-Budget 2000

Hilde De Bruyne
Archief en Kunstpatrimonium OCMW